

Milla Liukka Sosionomi (AMK)
Hannamari Sabbar Terveystenhoitaja (AMK)
Henna Viemerö Sosionomi (AMK)
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan
ammattikorkeakoulututkinto
Opinnäytetyö, 2023

VANHEMPIEN ERON KOKENEET NUORET JA HEIDÄN LÄHEISVERKOSTONSA

TIIVISTELMÄ

Milla Liukka, Hannamari Sabbar, Henna Viemerö
Vanhempien eron kokeneet nuoret ja heidän läheisverkostonsa
70 sivua ja 3 liitettä
Kevät, 2023
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi, Terveystieteiden erikoisosaaja

Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä tutkimus, jonka avulla saadaan vanhempien eron kokeneiden nuorten ääntä kuuluviin. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa, millaisia läheisverkostoja on vanhempien eron kokeneilla nuorilla ja millä tavoin vanhempien ero vaikuttaa nuoriin. Tavoitteena oli saada tietoa ja osaamista, kuinka ammattilaiset voisivat paremmin tukea ja auttaa vanhempien eron kokeneita nuoria ja tukea heitä vanhempien eron käsittelyssä.

Opinnäytetyössä hyödynnettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Tutkimukseen osallistui seitsemän nuorta, jotka tavoitettiin Yhden Vanhemman Perheiden Liiton kautta. Haastattelut toteutettiin Microsoft Teamsin välityksellä syksyllä 2022. Tutkimustulokset analysoitiin laadulliseen tutkimukseen sopivalla sisällönanalysillä.

Tutkimustuloksissa oli huomattavissa eroja nuorten vastauksien välillä. Läheisverkostot ja perheet ovat nykyään hyvin moninaisia ja tutkimuksessa huomattiin, että jokainen määrittelee ne omalla tavallaan. Tutkimuksessa esille nousi, kuinka vanhempien ero vaikutti jokaiseen tutkittavaan ja sillä oli pitkäkestoiset seuraukset. Tutkittavat toivoivat ammattilaisilta yksilöllistä kohtaamista.

Tulosten perusteella läheisverkostolla oli tärkeä merkitys nuorten elämässä. Ero vaikutti jokaiseen nuoreen yksilöllisesti ja aikuisten, niin lähipiiriin kuuluvien kuin ammattilaistenkin oli tärkeää tarjota apua vanhempien eroa läpikäyville nuorille. Nuoret tarvitsevat tukea isojen asioiden käsittelyssä.

Asiasanat: Ammattilaiset, Erolapset, Kvalitatiivinen tutkimus, Nuoret, Sosiaaliset verkostot

ABSTRACT

Milla Liukka, Hannamari Sabbar, Henna Viemerö

Young people who have experienced parent's divorce and their social network
70 pages and 3 appendices

Spring, 2023

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services and Health Care

Bachelor of Social Services, Public Health Nurse

The thesis was implemented in cooperation with YVPL, the Association of Single Parent Families. The purpose of the thesis was to conduct a study which helps to elicit the voice of young people who have experienced the parents' divorce. Secondly, to identify the social networks that exist among the young people and in what ways parents' separation affects the young person. The aim was to gather information and knowledge of how professionals could support and help the young people better in the life situation and in processing with them the parents' separation.

The thesis utilized qualitative research. A semi-structured thematic interview was used as the method for collecting data for the study. The study involved seven young people which reached from YVPL. Interviews were conducted via Microsoft teams in the Autumn of 2022. The results of the studies were analysed using a content analysis suitable for a qualitative study.

The results of the study showed significant differences between young people's responses. Social networks and families are nowadays very diverse, and each one defines them in their own way. The study revealed also how the parents' divorce affected them all, and it had long-range consequences. The interviewees hoped for an individual encounter from professionals.

Results showed that social network had important meaning in young people's lives. Separation affected every young person individually and it was important for adults in close circle as well as professionals to provide help for young people who went through the parents' separation. Young people need help with processing big issues.

Keywords: Children of separated parents, Professionals, Qualitative research, Social networks, Young people

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 NUORET JA LÄHEISVERKOSTOT	6
2.1 Nuori ja nuoruus.....	6
2.2 Perheet ja läheisverkostot.....	7
2.3 Nuorten läheisverkostot	8
3 EROPERHEET	10
3.1 Erilaiset parisuhteet.....	10
3.2 Erilaiset lapsiperheet.....	12
3.3 Erilaiset erot	14
4 VANHEMPIEN ERON VAIKUTUS NUOREEN	16
5 SOSIAALI- JA TERVEYSALAN AMMATTILAISTEN MONET ROOLIT	18
5.1 Moniammatillisuus.....	18
5.2 Terveystenhoitajan rooli.....	19
5.3 Sosionomin rooli	20
5.4 Kolmannen sektorin rooli ja muu tuki	22
6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
7 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TOTEUTUS.....	25
7.1 Yhteistyötaho ja tutkimusympäristö.....	25
7.2 Laadullinen tutkimus ja aineistonkeruumenetelmä.....	26
7.3 Aineiston keruu	28
7.4 Aineiston analysointi	31
8 TUTKIMUSTULOKSET	34
8.1 Läheisverkoston moninaisuus	34
8.2 Vanhempien eron vaikutus.....	36
8.3 Tuen hakeminen	37
8.4 Tuen saaminen	38
8.5 Tutkimustulosten yhteenveto	40

9 JOHTOPÄÄTÖKSET	43
9.1 Läheisverkostot vanhempien eron kokeneilla nuorilla	43
9.2 Vanhempien eron vaikutus nuoreen	45
9.3 Vanhempien eron kokeneiden nuorten saama tuki ja miten tukea voisi edelleen kehittää.....	47
10 POHDINTA	51
10.1 Eettisyys ja luotettavuus.....	51
10.2 Pohdintaa vanhempien eron kokeneiden nuorten tukemisesta.....	53
10.3 Ammatillinen kasvu	56
LÄHTEET.....	60
Liite 1. Haastattelukysymykset.....	71
Liite 2. Saatekirje	72
Liite 3. Sopimuslomake.....	73

1 JOHDANTO

Jokainen nuori kokee läheisverkostonsa omalla tavallaan; toisille siihen kuuluu pelkästään ydinperhe, kun taas toiset laskevat siihen mukaan sukulaiset ja kaverit. On tärkeää olla suvaitsevainen sekä ymmärtää perheiden ja läheisverkostojen moninaisuus. Aikaisemmin perheeksi laskettiin vanhemmat sekä heidän lapsensa, mutta nykyään moni saattaa kokea perheensä omanlaisena. Vanhempien eron myötä nuorelle voi tulla uusia tärkeitä ihmisiä. On myös mahdollista, että osa tärkeistä ihmisistä katoaa ja toiset tulevat tilalle. Näiden takia läheisverkosto voi samalla muuttua vanhempien eron myötä. (Tarvainen ym., 2020, s. 21–22.)

Vanhempien eron vaikutus nuoreen on aina yksilöllinen, ja jokainen nuori kokee vanhempien eron omalla tavallaan. Huomioitavaa kuitenkin on, että vanhempien eron käsittely voi olla pitkä prosessi ja se tulee olemaan eron kokeneiden ajatuksissa läpi elämän. Ammatillisena on tärkeää kärsivällisesti rakentaa luottamusta, antaa aikaa ja kuunnella nuorta niin vanhempien eron käsittelyssä kuin muulloinkin. Aito kiinnostus nuoren asioihin sekä nuoren kohtaaminen rehellisesti madaltaa kynnyistä keskustella vaikeista asioista. (Hietanen-Peltola ym., 2019, s. 58–59; Hietanen, 2016.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä tutkimus, jonka avulla saadaan vanhempien eron kokeneiden nuorten ääntä kuuluviin. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa, millaisia läheisverkostoja on vanhempien eron kokeneilla nuorilla ja millä tavoin vanhempien ero vaikuttaa nuoriin. Tavoitteena on, että saamme tietoa ja osaamista, kuinka ammattilaiset voivat paremmin tukea ja auttaa vanhempien eron kokeneita nuoria vanhempien eron käsittelyssä.

Yhteistyökumppanimme toimii Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry. Se on lastensuojelujärjestö, jonka tavoitteena on tukea yhden vanhemman perheiden asemaa niin sosiaalisesti, taloudellisesti kuin oikeudellisesti. (YVPL, i.a.-a.) Kokonaisvaltaisesti on tärkeä tukea perheen yksittäisiä toimijoita ja perheitä,

joissa vanhemmat ovat eronneet. Tämän takia yhteistyökumppani osoittautui sopivaksi ja heiltä saatiin kohderyhmänä oikeat tutkittavat.

2 NUORET JA LÄHEISVERKOSTOT

2.1 Nuori ja nuoruus

Nuoruuden käsitteen määrittely on hankalaa, sillä se on eri lähteiden mukaan määritelty eri tavoilla. Nuoret myös kehittyvät yksilöllisesti, joten ikämäärittelyt eivät ole täysin tarkkoja jokaisen kohdalla. Toisilla nuoruuden ikävaiheet alkavat aikaisemmin kuin toisilla, ja yksilölliset muutokset ikävaiheiden välillä ovat täysin normaaleja. (Marttunen & Karlsson, 2013, s. 7.)

Nuoruusiällä tarkoitetaan siirtymävaihetta, jolloin lapsi kasvaa nuoreksi ennen aikuisuutta. Nuoruusikään kuuluu paljon myllerrystä ja isoja muutoksia niin henkisesti, fyysisesti kuin sosiaalisestikin. (Nurmi ym., 2014, s. 148.) Nuoruusaikana nuoren aivot kehittyvät entisestään, mikä saattaa näkyä tempoilevana käytöksenä. Se voi olla hämmentävää nuorelle itselle mutta myös lähipiirille. (Hermanson & Sajaniemi, 2018.) Nuorisolain mukaan nuori on alle 29-vuotias (L 1285/2016 3. §). Erikoislääkäri ja ylilääkäri on artikkelissaan määritellyt nuoret 12–22-vuotiaiksi (Aalto-Setälä & Marttunen, 2007). Lisäksi THL on oppaassaan määritellyt nuoriksi 12–22-vuotiaat (Marttunen & Karlsson, 2013, s. 8).

Nuoruusiän kehitys alkaa murrosiän alkaessa varhaisnuoruudella, kun biologiset muutokset alkavat esiintyä. Murrosikä ajoittuu noin ikävuosiin 12–14. (Marttunen & Karlsson, 2013, s. 8.) Usein tytöillä nuoruusiän kehitykset alkavat aikaisemmin kuin pojilla (Planned Parenthood, i.a.). Varhaisnuoruuteen kuuluu mielialanvaihtelut. Ihmissuhteet saattavat muuttua äkillisesti, ja nuoren suhde vanhempaan/vanhempiin voi olla vaihtelevaa. Keskinuoruuteen siirrytään noin ikävuosina 15–17. Silloin nuori on yhä vähemmän riippuvainen vanhemmistaan.

Samalla kaverisuhteiden ja seksuaalisuuden merkitys kasvaa. Nuoren mielialanvaihtelut tasaantuvat, ja nuori pystyy paremmin tutkailemaan itseään ja toimintaansa. Myöhäisnuoruuteen siirryttäessä noin 18–22-ikävuosina nuori alkaa kiinnostumaan ympäröivästä maailmasta, ja tulevaisuuden suunnitelmat, käyttäytyminen, luonteenpiirteet ja persoonallisuus vakiintuvat. (Marttunen & Karlsson, 2013, s. 8–9.)

2.2 Perheet ja läheisverkostot

Perheet ovat nykyään hyvin moninaisia ja monet määrittelevät ne yksilöllisesti. Perhemuodot voivat vaihdella elämäntilanteen mukaan, tai ne voivat pysyä samanlaisina läpi elämän. Perheen määrittely on usein sidoksissa aikaan ja kulttuuriin. Perheiden muodot voivat vaihdella myös paljon arvojen ja uskomusten mukaan. Tämän monimuotoisuuden takia voikin olla välillä hankala juridisesti määrittää perheen käsitettä. Perheen käsittäminen ja rajaaminen on kuitenkin välttämätöntä jo pelkästään lain mukaan. Monet perheiden käsitteistä ovat arkisia, mutta tilastoidessa perheiden määrittämiseen pitää sisältyä tiettyjä ehtoja tiettyyn perhetyyppiin kuulumiselle. (Tarvainen ym., 2020, s. 21–22.)

Perheen voivat muodostaa parisuhteensa rekisteröineet tai avio-/avoliitossa olevat henkilöt ja heidän tai jommankumman heidän lapsensa (Tilastokeskus, i.a.-b). Ydinperheeksi kutsutaan perhettä, joka muodostuu lapsista ja vanhemmista (Tilastokeskus, i.a.-a). Lapsiperheeksi lasketaan perhe, jossa on vähintään yksi alaikäinen lapsi (Tilastokeskus, i.a.-b). Välttämättä henkilö ei koe laillisen perheen olevan hänelle oikea perhe, vaan perheen käsite saattaa olla hänelle omakohtainen kokemus. (Tarvainen ym., 2020, s. 21–22.)

Tilastollisesti siis esimerkiksi yksinasuva nuori ei itsenään ole perhe. Myös kaverukset eivät voi tilastollisesti tehdä perhettä, jolleivät he ole eri sukupuolta ja asu samassa taloudessa. (Tarvainen ym., 2020, s. 23.) Samassa taloudessa asuvat samaa sukupuolta olevat henkilöt eivät voi yksinään olla perhe, vaikka he olisivatkin parisuhteessa. Jos samaa sukupuolta olevat henkilöt ovat aviopari tai rekisteröitynyt pari, heidät lasketaan perheeksi. (Tilastokeskus, i.a.-

b.) Voisi siis hypoteettisesti olla tilanne, missä kaksi samaa sukupuolta olevaa eivät voi muodostaa perhettä, jolleivät he astu avioliittoon. Saattaa kuitenkin olla, että he kokevat olevansa perhettä. Voidaan päätellä, että ihmisten kokemukset ja tilastolliset määritelmät saattavat olla ristiriidassa keskenään.

Läheis-käsite viittaa läheisiin henkilöihin. Se ei yksiselitteisesti tarkoita perhettä tai sukulaisia, vaan se koskee myös henkilölle tärkeitä ja läheisiä ihmisiä eli myös perheen ulkopuolisia ihmisiä. (Heino ym., 2005, s. 283.) Perhe voi olla iso osa jokaisen omaa läheisverkostoa. Läheisverkostot tulkitaan usein sukulaisiksi ja muiksi merkityksellisiksi ihmisiksi kuitenkin niin, että henkilö voi itse määritellä oman läheisverkostonsa. Nuorten perhe- ja läheisverkostot ovat hyvin moninaisia ja yksilöllisiä sekä voivat vaihdella paljon nuoruuden eri vaiheissa. (Kivistö & Hoikkala, 2014, s. 7, s. 13.) Läheisverkostot ovat ikään kuin sosiaalisia verkostoja, sillä sosiaalinen verkosto koostuu erilaisista toimijoista. Toimijat yhdistyvät suhteiden kautta toisiinsa. Toimijat ovat ihmisiä, jotka ovat yhteyksissä keskenään esimerkiksi kaveruuden, sukulaisuuden, yhtiökumppanuuden tai jäsenyyden kautta. (Jyväskylän yliopista, i.a.)

Isoissa elämänmuutoksissa sekä kriiseissä läheiset ovat monelle henkilölle tärkeä voimavara. Läheisverkosto luo turvaa ja yhteenkuuluvuutta. (Hemminki, 2010, s. 24.) On myös huomion arvoista, että perheessä olevat lemmikit mielletään usein osaksi perhettä ja tärkeäksi osaksi elämää. Lemmikit voivat tuoda hyvinkin paljon lohtua ja turvaa läheisilleen. Vaikka määritelmän mukaan lemmikit eivät kuuluisi perheeseen, voi jokainen henkilö kokea eri tavalla. Myös lemmikkien merkitys voi vaihdella; toiselle lemmikit ovat tärkeämpiä kuin toiselle. (Walsh, 2009, s. 481.)

2.3 Nuorten läheisverkostot

Etenkin nuoruudessa perhekäsitteet voivat vaihdella. Osa nuorista voi pitää kavereitaan ja ystäviään jopa omaa perhettään tärkeämpänä tai yhtä tärkeänä, kun taas osa nuorista on edelleen tiukasti kiinni vanhemmissaan. (Tarvainen ym., 2020, s. 21.) Nuoruusiässä usein irtaannutaan perheestä hieman ja pyritään

itsenäistymään. Etenkin tällöin saattaa kavereiden merkitys nuoren sosiaalisessa verkostossa kasvaa. Tämä on kuitenkin täysin yksilöllistä ja eri nuoret itsenäistyvät eri tavoilla. Jotta vanhemmat eivät jäisi merkityksettömiksi, on tärkeää, että vanhemmat pyrkivät pitämään sosiaalisia kontakteja nuoreen ja osallistamaan häntä elämässään. (Sihvonen & Valkendorff, 2020, s. 5.)

Koska nuorena usein vanhempien rooli läheisverkostossa pienenee, ystävien merkitys kasvaa. Ystävät ja kaverit vaikuttavat paljon itsensä hyväksymiseen sekä nuoren minäkuvaan. Myös ystävien läheisyys vaikuttaa nuoreen. Läheisillä ystävillä on suora yhteys itsearvostuksen kehittymiseen. Mitä läheisempiä ystävät ovat, sitä enemmän emotionaalista tukea he antavat nuorelle. Mikäli suhde vanhempiin heikkenee, voivat ystävät muodostua hyvinkin tärkeiksi tukipilareiksi läheisverkostossa. (Helsen ym., 2000, s. 319–320, s. 325.) Sisarussuhteet voivat muuttua nuoren kasvaessa. Aikuisuuteen mennessä nuoret usein huomaavat sisarusten tärkeyden. Voi olla, että kasvaessa sisarukset muuttuvat tärkeämmäksi kuin vanhemmat ja että sisarusten kanssa vietetään paljon enemmän aikaa jatkossa. Jollekin nuorelle sisarukset voivat olla samassa asemassa kuin kaverit, mutta myös esimerkiksi samanikäiset sukulaiset voivat olla todella merkityksellisiä henkilöitä ja tärkeässä suhteessa läheisverkostossa. (Sihvonen & Valkendorff, 2020, s. 12.)

On huomattu, että hyvinvoiva nuori tarvitsee ympärilleen monipuolisen läheisverkoston. Tämä tarkoittaa sitä, että nuorella tulisi olla henkilö, jolle voi puhua murheista ja huolista, mutta myös henkilö, jonka kanssa voi pitää hauskaa. On mahdollista, että nuorella on monta eri sosiaalista verkostoa kodissa, koulussa, töissä ja harrastuksissa, mutta yhdessä ne muodostavat nuoren kokeman läheisverkoston. (Varga & Zaff, 2018, s. 6–7.)

Nuorten ystävät ja kaverit korostuvat tutkittaessa nuoren vapaa-aikaa. Nuorille kaverit ovat todella tärkeitä. Vuonna 2020 tehtyyn lasten ja nuorten vapaa-ajantutkimukseen osallistui 7–29-vuotiaita nuoria. Tutkimus toteutettiin puhelinhaastatteluna. Tutkimuksessa kysyttiin, kuinka usein nuori tapaa kavereitaan. Kyselyyn vastanneista 89 % tapaa kavereitaan lähes viikoittain. Teini-ikään tultaessa viikoittaiset tapaamiset kavereiden kanssa vähenevät.

(Salasuo ym, 2021, s. 33, s. 51–52.) Tästä voitaneen päätellä, että vaikka nuoret kasvaessaan näkevätkin kavereita entistä vähemmän, kavereiden merkitys nuorelle kuitenkin kasvaa jatkuvasti.

Kaverisuhteet voivat myös muuttaa muotoaan: esimerkiksi viestittelyt netin välityksellä usein lisääntyvät. Netin välityksellä tapahtuva kommunikaatio on lisääntynyt noin 20 prosenttia vuosina 2012–2020, ei kavereiden tapaaminen kasvotusten näyttäisi vähentyneen merkittävästi. Toisaalta kavereiden kanssa puhelimesta puhuminen on harventunut. (Salasuo ym, 2021, s. 53–55.) Tämä on ymmärrettävää, sillä yhteydenpidon muoto on muuttunut sähköisiin palveluihin, joissa voi puhua esimerkiksi erilaisten sovelluksien ja videoyhteyksien välityksellä (Aalto ym., 2022, s. 237). Tekniikan kehityksestä huolimatta huomataan, että ystävyysuhteet ovat aivan yhtä tärkeitä kuin ennenkin.

3 EROPERHEET

3.1 Erilaiset parisuhteet

Ymmärtääksemme vanhempien eroa ja sen vaikutusta, on hyvä perehtyä myös erilaisiin parisuhteisiin. Parisuhteen käsite voi tuntua itsestään selvältä, mutta todellisuudessa sitä ei ole niin helppo määritellä. Osmo Kontulan mukaan ihmiset, jotka viettävät aikaa yhdessä ja elävät suhteessa, johon sisältyy myös seksuaalista läheisyyttä, ovat parisuhteessa. Kontula mainitsee myös, että nykyisin parisuhteissa keskitytään enemmän hellyyteen ja huomioon kuin toimeentuloon. Motiivina parisuhteisiin pidetään erityisesti onnellisuutta. Tämä mahdollistaa enemmän erilaisia parisuhteita kuin ennen, kun motiivi ei ole pääsääntöisesti raha, toimeentulo tai suvun jatkaminen. (Kontula, 2016, s. 23–25.)

Kirkollisessa vihkimisessä pappi vihkii kaksi ihmistä avioliittoon. Vihkiminen on oikeudellinen tapahtuma, jossa avioliitto saa lainvoiman. Vihkiminen edellyttää

todistusta, jossa selvennetään, että avioliitolle ei ole esteitä. Kirkollisessa vihkimisessä paikalla on oltava kaksi todistajaa ja vihittävien täytyy ennen sitä pyytää kuulutukset eli avioliiton esteiden tutkinta. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.) Avioliiton solmimisesta ja purkamisesta, puolisoiden oikeussuhteista, omaisuuden jaosta ja kansainvälisistä säännöksistä säädetään avioliittolaissa (L 234/1929). On myös mahdollista suorittaa siviilivihkiminen, joita suorittaa digi- ja väestövirasto sekä käräjäoikeus. Siviilivihkiminen voi tapahtua juhlapaikassa tai maistraatin tiloissa ja siihen tarvitaan tulevan avioparin lisäksi vähintään kaksi 15 vuotta täyttäneitä todistajaa. (Digi- ja väestövirasto, i.a.)

Avopari tarkoittaa yhdessä elävää paria, jotka eivät ole naimissa. Avoliitossa ei ole samanlaisia vaikutuksia puolison oikeuksiin niin kuin avioliitossa. Avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyys täytyy vahvistaa mutta naisparin hedelmöityshoidon avulla saadun lapsen toiseksi äidiksi voidaan vahvistaa suoraan. (Suomi.fi, 2022.) Ennen samaa sukupuolta olevat pystyivät vain rekisteröimään parisuhteensa, mutta nykyään he voivat solmia avioliiton. Enää ei voi rekisteröidä parisuhteita. Rekisteröidyssä parisuhteissa on muutamia eroja avioliittoon. Rekisteröidyssä parisuhteessa pari ei voi adoptoida perheen ulkopuolelta tai ottaa yhteistä sukunimeä. (Suomi.fi, 2023.)

Erillissuhteessa pariskunta asuu omillaan mutta on vakituksessa parisuhteessa. Tällaista suhdetta ei voi tarkoin määritellä, koska parisuhdeidentiteetti on useasti epäselvempi. (Kontula, 2009, s. 30–31.) Useasti tavattu ja totuttu oletus on, että ihmiset tavoittelevat suhdetta yhteen ihmiseen kerrallaan, jonka takia moninaiset suhdemuodot jäävät varjoon. Näitä suhdemuotoja ovat esimerkiksi monosuhteet ja monisuhteet, joiden yksi muodoista on polyamoria. Monisuhteisuus voi toteutua monella eri tavalla. Polyamoriassa henkilö voi elää romanttisessa, seksuaalisessa tai jopa molemmissa useamman ihmisen kanssa samaan aikaan kaikkien suostumuksella. Monisuhteita ovat myös esimerkiksi swingi ja avoimet suhteet, mutta polyamorinen suhde eroaa näistä sillä, että siinä on tarkoituksena rakentaa useampaa romanttista suhdetta, jotka yhdistyvät keskenään. (Seta ry, i.a.)

3.2 Erilaiset lapsiperheet

Erilaisia perheitä oli Suomessa vuoden 2021 loppuun mennessä noin puolitoista miljoonaa. Lapsiperheitä, eli perheitä, joihin kuuluu vähintään yksi alaikäinen lapsi, oli Suomessa samaan aikaan hieman yli puoli miljoonaa. (Tilastokeskus, 2022a.) Yleisin perhemuoto lapsiperheissä on edelleen eri sukupuolta olevan avioparin muodostama perhe (Tilastokeskus, 2021). Lapsiperheistä ainakin joka kolmas on jollain tavalla monimuotoinen. Se tarkoittaa sitä, että perhe poikkeaa totutusta ydinperhemallista. (Monimuotoiset perheet, 2021, s. 5.) Keskitymmekin tässä luvussa juuri erilaisiin lapsiperheisiin, sillä ne liittyvät olennaisesti tutkimukseemme. Ero on kriisi, joka vaikuttaa perheenjäseniin monella tavalla, riippumatta sukupuolesta tai perhemuodosta. (Rautio, 2022, luku Lähisuhdeväkivaltaa ja eroja on kaikenlaisissa perheissä.) Erilaiset perheet, joita käsittelemme, ovat yhden vanhemman perheet, uusperhe, sateenkaariperheen muodot, kahden kulttuurin perhe sekä adoptioperhe.

Yhden vanhemman perheessä vanhempi asuu lapsen tai lasten kanssa ilman toista vanhempaa tai puolisoa. Lasten huoltoon liittyviä asioita vanhempi hoitaa yksin tai toisaalla asuvan vanhemman kanssa yhdessä, lapsen asuessa kokonaan vain yhden vanhemman kanssa, tai vuoroasuen molempien vanhempien luona. (Monimuotoiset perheet, 2021, s. 12–13.) Vuoroasuneet nuoret eivät välttämättä koe, että perhe olisi varsinaisesti eronnut, vaan että sama perhe asuu eri osoitteissa. Usein vuoroasuvat nuoret aikuiset kokevat sisaruksensa tärkeimmiksi perheenjäseniksi, sillä ovat näiden kanssa asuneet pisimpään yhtäjaksoisesti yhdessä. (Sihvonen & Valkendorff, 2020, s. 12.) Yhden vanhemman perheestä voi muodostua esimerkiksi uusperhe, jos vanhempi löytää uuden kumppanin.

Uusperheessä perheen muodostavat kaksi aikuista, joista vähintään toisella on ollut alle 18-vuotias lapsi ennen uusperheen muodostumista. Perheessä voi olla joko vain toisen aikuisen, tai molempien aikuisten lapsia aiemmista suhteista, ja aikuisilla voi olla myös yhteisiä lapsia. (Monimuotoiset perheet, 2021, s. 15.) Lapsiperheistä yhdeksän prosenttia muodostavat uusperheitä (Tilastokeskus, 2022a). Uusperheen lisäksi on perheitä, joista toinen tai molemmat vanhemmat

kuuluvat esimerkiksi seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöön. Tällöin perhenimike muuttuu, mutta perhe voi silti olla myös uusperhe.

Sateenkaariperheessä vähintään yksi vanhemmista kuuluu seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöön. Sateenkaariperheet ovat yleistyneet ja niiden joukossa on myös uusperheitä, yhden vanhemman perheitä, sekä perheitä, joissa on useampi kuin kaksi vanhempaa. Tällaista perhemuotoa kutsutaan apilaperheeksi, toisin sanoen kumppanuusvanhemmuudeksi. (Monimuotoiset perheet, 2021, s. 20.) Sateenkaariperheeksi lukeutuu myös polyamorinen perhe, jossa yleisimmin kahden aikuisen ja heidän lastensa lisäksi vanhemmilla voi olla puolison lisäksi rinnakkaissuhteita (Sheff, 2014, s. 165).

Kahden kulttuurin perheissä vanhemmat ovat kotoisin eri maista ja tällöin perheessä voi yhdistyä monta kulttuuria, tapaa, kieltä ja uskontoa. Perheissä esimerkiksi puhutaan usein vähintään kahta kieltä, juhlitaan useamman kulttuurin juhlapyhiä ja lisäksi kulttuurit vaikuttavat perheen arvoihin. (Monimuotoiset perheet, 2021, s. 23.)

Adoption lopputuloksena on aina perhe, jossa on omia lapsia ja oikeita vanhempia. Sillä tavoitellaan pysyvää ja turvallista kiintymyssuhdetta lapsen ja hänestä huolehtivan aikuisen välille. (Adoptioerheet, i.a.) Adoptio tarkoittaa lapseksi ottamista, jolla tarkoitetaan tilannetta missä ihmisen, yleensä lapsen juridinen vanhemmuus vaihtuu. Tällöin luodaan ja rakennetaan vanhemmuus- ja perhesuhteet sellaisten henkilöiden välille, joiden kesken tällaista suhdetta ei ole ollut aiemmin. (Pösö, 2003, s. 141–142.)

Suomessa on paljon perheitä, joista 37 prosenttia on lapsiperheitä. Lapsiperheisiin koko Suomen väestöstä kuuluu hieman yli kaksi miljoonaa henkilöä. (Tilastokeskus, 2022a.) Koska erilaisia lapsiperheitä on paljon, on hyvä tuntee niiden moninaisuus. Lapsiperheissä tapahtuu paljon vanhempien ja huoltajien eroja, minkä myötä myös lapsiperheiden rakenteet muuttuvat jatkuvasti (Bildjuschkin, 2018, s. 5).

3.3 Erilaiset erot

Avioerot ovat eroista selkeimmin tarkasteltavia, sillä ne ovat virallisia ja ne dokumentoidaan. Nykyaikana avioerot ovat yleistyneet ja tämä heijastuu myös lapsiin, sekä muuhun sosiaalisen verkostoon. Avoliitot ovat avioliittoja herkemmin purkautuvia, joten eroja niissä tapahtuukin suhteessa enemmän. Vaikka erot yleisesti ottaen ovat ikäviä tapahtumia, ovat avioerot juridisesti haastavampia kuin avo- ja erilliserot. Vanhempien erotessa lapset ovat haavoittuvassa asemassa. (Kiiski, 2011, s. 17–18.) On tärkeää tuntee erilaisia eroprosesseja, jotta osaa tukea lasta ja nuorta oikealla tavalla vanhempien eron käsittelyssä.

Avioliiton purkamiseen tarvitaan tuomioistuimen päätös. Avioliitto purkautuu silloin, kun toinen puolisoista menehtyy, tai kun puoliset tuomitaan avioeroon. Avioeroa voi hakea yhdessä tai erikseen. Avioeroprosessissa eron voi saada kuuden kuukauden harkinta-ajan jälkeen tai kun molemmat osapuolet ovat asuneet erillään kaksi vuotta. (L 234/1929 3. §, 24. §, 25. §.) Avioeroa haettaessa puoliset voivat keskenään sopia tai käräjäoikeuden kautta ratkaista avioeroon liittyviä asioista. Nämä asiat koskevat muun muassa yhdessä asuttua asuntoa, lapsien huoltajuutta, elatusapua sekä ositusten toimittamista. (Tuomioistuinlaitos, 2020.)

Suomessa tapahtuvien avioerojen määrä on pysynyt melko tasaisena viimeisen 30 vuoden ajan. Avioliittoja puolestaan on solmittu jatkuvasti vähemmän viimeisen vuosikymmenen ajan. Tällä hetkellä tilastollisesti puolet avioliitoista päättyy avioeroon. Vuonna 2021 avioeroja tapahtui 12166, joka on vähiten 30 vuoteen. (Tilastokeskus, 2022b.) Avioerojen määrän laskua voisi selittää myös avioliittojen solmimisen määrän lasku.

Avioliiton päättyminen voi olla hyvinkin tunteikas ja kuormittava tilanne. Se voi olla iso elämänmuutos, joka vaikuttaa kaikkien osapuolien elämään. Toisaalta avioero voi olla helpotus ja kaikkia osapuolia helpottava tapahtuma. Tällöin avioliiton päättyminen voi tapahtua sopuisasti. Avioero vaikuttaa sosiaalisen verkoston lisäksi taloudelliseen tilanteeseen. Avioerossa on myös erityisen

tärkeää kiinnittää huomiota lapsiin ja eron vaikutukseen heihin. Lapsen etu ja huoltajuus on huomioitava avioeroprosessin aikana. (Airio, 2010, s. 196.)

Avoero on parin yksityinen päätös, jota ei ohjaa mitkään lait, eikä se tarvitse viranomaisoimia (Ensi- ja turvakotien liitto, 2020, s. 6). Avoerossa pari muuttaa pysyvästi erilleen asuttuaan sitä ennen pitkään yhdessä. Avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta tehtiin laki (L 26/2011) vuonna 2011 ja se tarkoittaa sitä, että erotessa puolisoilla on oikeus toisen omaisuuteen sovittaessa. Avopuolison kuollessa on mahdollisuus saada hyvitystä kuolinpesästä testamentin avulla (L 26/2011 4. §, 5. §). Jos avoliitossa olleet eroavat ja perheeseen kuuluu lapsi tai lapsia, on lasten tilanne järjestettävän avioeron tavoin. Lapsen etu ja tilanne pitää ottaa huomioon lapsenhuoltolain mukaisesti. (Ensi- ja turvakotien liitto, 2020, s. 6.) Erilliserossa pariskunta eroaa, vaikka he ovat asuneet suhteessaan erillään. Yhtä lailla erilliserossa ero voi olla vaikea prosessi kaikille osapuolille. Parisuhteen päättyminen on monelle iso elämänmuutos, jolloin elämänkulku muuttuu täysin (Hemminki, 2010, s. 28). Lapsien huomioiminen niin erilliserossa kuin muutenkin parisuhteen päättyessä on erityisen tärkeää.

Koska perheet ovat nykyään moninaisia, on jokainen ero ja erotilanne omanlaisensa (Bildjuschkin, 2018, s. 9). Erot ovat yleisiä, sillä noin joka toinen avio- ja avoliitoista päättyy eroon. Erotilanteet ovat haastavampia, jos liitossa on lapsia. (Korhonen, 2021.) Lapsille on turvattava turvallinen kasvuympäristö vanhempien erotessa (L 190/2019 1. §). Vaikka Vanhempien parisuhde päättyisi eroon, vanhemmuus lapsiin jatkuu edelleen eronkin jälkeen. Vanhemmat ovat merkityksellisiä lapsille eronkin jälkeen. Tarvittaessa vanhempia on tuettava eron jälkeen vanhemmuudessa. Lapsille on tärkeää, että vanhempien eron jälkeen molemmat vanhemmat ovat aktiivisia toimijoita lasten kanssa. Se helpottaa lapsiakin vanhempien eron käsittelyssä ja on tällöin paras mahdollinen tuki lapselle. (Elo, 2019, s. 139.)

4 VANHEMPIEN ERON VAIKUTUS NUOREEN

Vanhempien erotessa on vaikea määritellä eron vaikutuksia lapseen, sillä lapset voivat reagoida hyvinkin eri tavoin kyseiseen tilanteeseen. Saman perheen lapsista yksi voi olla helpottunut ja toinen surullinen ja pettynyt. Tärkeää onkin huomioida perheen elämänlaatu ja vanhempien yhteistyön sujuvuus eron jälkeen. Ero aiheuttaa lapselle useasti lyhytkestoisen kriisin, josta lapsi pääsee yli ajan kanssa. Noin joka viides lapsi oireilee raskaammin ja pitkäkestoisemmin. Yleensä näillä lapsilla on ollut oireilua jo ennen varsinaista vanhempien eroa. Lapsen oireilulle ei ole mitään tyypillistä kaavaa, vaan se voi näkyä esimerkiksi uniongelmina, alavireisyytenä, vanhempiin tarrautumisena, raivokohtauksina tai ärsyttävänä käytöksenä, joka on tahallista. Oireilun takana voi olla myös lapsen ajatus koittaa pitää vanhemmat yhdessä. Lapsi voi myös tuntea syyllisyyttä, kateutta, pelkoa ja epävarmuutta. (Korhonen, 2021.)

Vanhempien ero saattaa lisätä lapsen stressiä ja vaikuttaa kielteisesti hyvinvointiin sekä turvallisuuden tunteeseen. Vanhempien ero ei kuitenkaan aina ole huono asia lapselle. Joskus vanhempien ero voi tuoda positiivisen muutoksen, jos esimerkiksi vanhempien suhde on ollut ongelmallinen. Suurin osa lapsista sopeutuu pikkuhiljaa vanhempien eroon. Tähän kuitenkin vaikuttaa vanhempien kykenevyys toimia vanhempana eron jälkeen. (Tarvainen ym., 2020, s. 35.) Lapsen läheisverkostossa kuitenkin saattaa tapahtua muutoksia vanhempien erotessa ja voi käydä niin, että vanhempien vaikutus läheisverkossa laskee. Lapsi voi hakea korvaavasti läheisiä ihmisiä muualta, kuten esimerkiksi kaveripiireistä. (Helsen ym., 2000, s. 319–320.)

Nuoren ikä ei anna suojaa vanhempien eron haasteilta. Nuori tarvitsee molempia vanhempiaan erosta huolimatta. Mitä läheisempi nuori on pois muuttavan vanhemman kanssa, sitä tuskallisempaa vanhempien ero on mahdollisesti nuorelle. Nuori voi haluta pois muuttavan vanhemman mukaan vanhempien päätöksen vastaisesti. Olisi suotavaa, että nuori saisi asua sen vanhemman luona kenen huomiota ja tukea hän haluaa. Vanhempien ero ei ole nykypäivänä enää pelkästään sosiaalinen ongelma, vaan nuoret jakavat enemmän

kokemuksiaan toisten nuorten kanssa, joiden vanhemmat ovat myös eronneet. Tämän takia nuorelle saattaa olla erityisen rankkaa, jos hän joutuu muuttamaan vanhempien eron takia esimerkiksi toiselle paikkakunnalle. Tällöin nuoren ihmissuhteet saattavat jäädä taaksepäin ja koulu vaihtua uuteen. (Mäkijärvi, 2014, luku Nuoret ja vanhempien ero.)

Kodin hajoaminen odottamattomasti on aina rankka kokemus nuorelle. Tällaisessa tilanteessa nuorella kaikki tunteet ovat mahdollisia ja sallittuja. Nuori ei välttämättä halua vanhempiensa eroavan ja hän on myös voinut olla ylpeä siitä, että vanhemmat ovat aikaisemmin pysyneet yhdessä ja perhe on ollut yhtenäinen. Nuori voi myös kantaa syyllisyyttä vanhempien erosta. Tällöin on tärkeää käydä keskustelu nuoren kanssa, että ero ei ole koskaan lapsen syy. Vanhempien eron myötä voivat myös perheen lapset erkaantua toisistaan ja jakautua kahdelle vanhemmalle. Se voi olla vaikea tilanne koko perheelle, mutta etenkin perheen lapsille. Erkaantuminen voi saada nuoren tuntemaan esimerkiksi kateutta ja muita vaikeita tunteita. Nuori ei välttämättä kerro tunteistaan, mistä voi syntyä lisää haasteita. Jokainen nuori on erilainen, ja kun nuori saa tunteen purkauksen esimerkiksi vanhemman läsnä ollessa, on se luottamusta sekä rakkautta vanhempaa kohtaan. (Mäkijärvi, 2014, luku Nuoret ja vanhempien ero.)

Vanhempien erotessa nuorelle ei välttämättä kelpaa kumpikaan koti. Nuori voi ilmoittaa muuttavansa tai vain lähteä ilman keskustelua esimerkiksi kaverin tai sukulaisten luo. Vanhemman on kuitenkin tärkeää pitää yhteys nuoreen ja yrittää saada nuori palaamaan jommankumman vanhemman luokse. Nuori voi jopa odottaa ja toivoa, että jompikumpi vanhemmista tulee hakemaan hänet kotiin. Jos vanhempi ei tulekaan, voi nuori tuntea, että ei ole tärkeä ja hänet on hylätty. On tärkeää ottaa nuori vakavasti ja yrittää viettää hänen kanssaan aikaa. Hän ei välttämättä halua palata kotiin saman tien, mutta voi silti toivoa, että häntä pyydetäisiin tulemaan takaisin. (Mäkijärvi, 2014, luku Nuoret ja vanhempien ero.)

Nuori voi mahdollisesti aavistaa tulevan eron ja joissain tapauksissa ero on nuorelle helpotus. Uusperheessä tapahtuva ero voi olla nuorelle jopa toinen ero elämänsä aikana ja tämän seurauksena nuori voi alkaa kyseenalaistamaan suhteiden, perheiden, avioliiton ja kodin kestävyyttä. Nuoren kanssa olisi hyvä

keskustella ihmissuhteista ja rakkaudesta, sekä luoda uskoa nuorelle siitä, että hänellä voi olla perhe ja koti jonkun kanssa, vaikka vanhemmat eroavatkin. Myös keskustelu nuoren kanssa vanhempien erotilanteesta ja siihen liittyvistä tunteista on suotavaa. (Mäkijärvi, 2014, luku Nuoret ja vanhempien ero.)

5 SOSIAALI- JA TERVEYSALAN AMMATTILAISTEN MONET ROOLIT

5.1 Moniammatillisuus

Moniammatillisuus on yhteistyötä, jossa hyödynnetään eri ammattiryhmien asiantuntemusta. Yhteistyön avulla ratkaistaan sellaisia asiakkaan ongelmia, joihin ei riitä yksittäisen ammattiryhmän näkökulma. Moniammatillisuutta voidaan hyödyntää myös rinnakkain työskentelemällä, jolloin koordinoidaan työtä ja jaetaan informaatiota eri ammattiryhmien kesken. Sosiaali- ja terveysalalla ammattiryhmät rakentavat yhteisen käsityksen asiakkaan tilanteesta, tarvittavista toimenpiteistä ja ongelmien ratkaisusta vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. (Sandström ym., 2018.)

Nuoren kanssa aikuisten pysyvyys on tärkeää luottamuksellisen suhteen rakentamiseksi ja keskusteluyhteyden synnyttämiseksi. Nuoren on tärkeää oppia tuntemaan aikuiset, joiden kanssa he toimivat ja heille on annettava tilaa ja aikaa kertoa omista asioistaan. (Hietanen-Peltola ym., 2019, s. 58–59.) Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sovitetaan lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin yksilöllisesti, jolloin ne edistävät parhaiten terveyttä ja hyvinvointia. Vastuu siitä, että monialaisen työskentelyn palvelut muodostavat toimivan kokonaisuuden, on palvelujen ammattilaisilla. (THL, 2022b.)

Koulun opiskeluhuolto on moniammatillista terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä, ylläpitämistä ja niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Koko koulun henkilökunta osallistuu nuorten hyvinvoinnista huolehtimiseen. Opiskeluhuollon palveluihin kuuluu kouluterveydenhuolto, sekä koulukuraattoreiden ja

koulupsykologien asiakastyö, joiden tukena toimii moniammatillisia opiskeluhuoltoryhmiä. Edellä mainittujen lisäksi ryhmään kuuluu usein erityisopettaja ja opinto-ohjaaja sekä tarvittaessa myös luokan opettaja, koululääkäri, sekä muiden tahojen työntekijöitä, kuten lastensuojelu, nuorisotoimi ja perheneuvola. Ensisijainen vastuu tarvittavien tukitoimien järjestämisestä on kuitenkin aina nuoren huoltajilla. (Gråsten-Salonen & Mehtiö, 2016, s. 359.)

5.2 Terveydenhoitajan rooli

Terveydenhoitaja on hoitotyön ja kansanterveystyön asiantuntija, jonka työ on ennaltaehkäisevää ja terveyttä edistävää. Terveydenhoitaja vaikuttaa työllään kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja toimii niin yksilö-, yhteisö- kuin yhteiskuntatasollakin. Terveydenhoitaja osallistaa ja tukee asiakasta oman terveyden ylläpitämiseen ja edistämiseen. Kouluterveyden- ja opiskeluterveydenhuollon lisäksi terveydenhoitajia työskentelee neuvoloissa, terveysasemilla, työterveydenhuollossa, kodeissa sekä terveyden edistämisen asiantuntijoina ja koordinoijina. Työ on itsenäistä, mutta siihen kuuluu olennaisena osana myös monialaista ja -ammatillista ryhmätyötä. Terveydenhoitajan työ perustuu tieteelliseen tutkittuun tietoon ja työssä hyödynnetään uusinta tietoa, kokemusta, käytännön hoitotyön taitoa, eläytymiskykyä sekä rohkeutta puuttua asiakkaiden erilaisiin elämäntilanteisiin. Terveydenhoitaja pyrkii työssään terveyden tasa-arvon lisäämiseen, sekä yhteiskunnallisen eriarvoisuuden vähentämiseen. (Terveydenhoitajaliitto, i.a.)

Terveydenhoitajan merkitys nuoren hyvinvoinnille on tärkeä, sillä hän on kouluterveydenhuollossa usein tutuin henkilö nuorille ja heidän vanhemmilleen. Tehtävät poikkeavat kuraattori- ja psykologipalveluista siten, että nuori tapaa terveydenhoitajan kaikille kuuluuissa vuosittaisissa terveystarkastuksissa. (Vismanen, 2011, s. 20.) Vapaaehtoisista tarkastuksista pois jääneille oppilaille terveydenhoitaja tekee tuen tarpeen arvion olemalla yhteydessä oppilaan vanhempiin ja tarvittaessa suorittaa esimerkiksi kotikäynnin. (THL, 2022a) Kouluterveydenhuollossa tavataan nuoria ja perheitä myös yksilöllisten tarpeiden mukaan terveydenhoitajan avoimilla vastaanotoilla, joihin nuori voi mennä

keskustelemaan mieltään painavista asioista. (THL, 2023a) Varhaisen tuen kannalta terveydenhoitajan on hyvä tunnistaa nuoret, joiden ongelmat eivät ole kasautuneet vaikeasti selvitettäviksi. Tällöin nuoren mahdollisuus päästä selvittämään mielenterveyttä uhkaava tai kuormittava tekijä, kuten esimerkiksi vanhempien ero, on helpompaa. (Kunttu, 2021.)

Kouluterveydenhoitajan tehtävänä on nuoren elämäntilanne huomioiden toimia terveyden edistäjänä sekä toimintahäiriöiden ehkäisijänä ja tunnistajana. Terveydenhoitaja toimii työparina koululääkärin kanssa ja on keskeisessä roolissa selvittäessä perheen hyvinvointia, sekä tukemassa nuorta ja hänen vanhempiaan. Terveydenhoitaja tekee yhteistyötä vanhempien ja opettajien, sekä koulun ulkopuolisten palvelujen kanssa ja ohjaa tarpeen mukaan muille asiantuntijoille. (THL, 2023b.)

5.3 Sosionomin rooli

Sosionomi on ammattikorkeakoulututkinto, jonka myötä pääsee työskentelemään ammattihenkilönä sosiaalialan asiantuntevuutta vaativiin tehtäviin niin julkiselle kuin yksityisellekin sektorille (Talentia, i.a.). Sosionomin työn päämääriä on edistää ihmisten hyvinvointia, tukea elämän eri osa-alueita, estää syrjäytymistä ja huono-osaisuutta. Työllä on iso merkitys yhteiskunnallisesti sekä globaalisti. Sosionomin työ on pitkälti ihmissuhdetyössä olevaa muutostyötä. Tavoitteena on asiakkaan kanssa määrittellä tavoitteita ja keinoja niiden saavuttamiseksi. Työ voi olla niin yksilö-, ryhmä- kuin yhteisötyötä. Moniammatillisuus kuuluu vahvasti sosionomin työnkuvaan. (Ristimäki, 2019.) Valvira eli sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston myöntää oikeuden käyttää sosionomin ammattinimikettä niille henkilöille, jotka ovat suorittaneet sosionomin ammattikorkeakoulututkinnon (L 817/2015 8. §).

Sosionomit sijoittuvasti laajasti sosiaalialan erilaisiin työtehtäviin. Sosionomien työntehtäviä on paljon, mutta se myös mahdollistaa monipuoliset työnkuvat. (Talentia, i.a.) Sosionomin koulutus antaa valmiudet työskennellä itsenäisesti sosiaalisen tuen, kasvatuksen, neuvonnan sekä ohjauksen erilaisissa

työtehtävissä. Sosionomit useasti myös työskentelevät muiden ammattilaisten, kuten esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden kanssa. Sosionomin työnkuva on ehkäisevää, perusturvaan keskittyvää, perhelähtöistä, mutta myös yksilötyötä. Työ tapahtuu asiakkaiden arkielämässä, jossa tuetaan eri-ikäisiä ja erilaisista lähtökohdista tulevia asiakkaita heidän sosiaalisista lähtökohdistaan. Tavoitteena on antaa tukea arjen toimintoihin. Joskus sosionomi voi olla ainoa oman alansa ammattilainen työyhteisössä ja juuri siksi on tärkeää tunnistaa omat vahvuudet ja heikkoudet. Useasti sosionomit työskentelevät ristiriitaisten tilanteiden parissa, jotka voivat kyseenalaistaa heidän omat arvonsa ja periaatteensa. (Järvenpää, 2019, s. 12–13.) Koulun sosiaalityössä ja perhetyössä työskentelevät sosionomit saattavat olla vanhempien eron kokeneille nuorille tutuimmat sosionomin koulutuksella työskentelevät henkilöt, keiden kanssa keskustella vanhempien erosta.

Koulun sosiaalityö on yhteistyötä eri tahojen kanssa (Gråsten-Salonen & Mehtiö, 2016, s. 359). Sosionomina voi työskennellä koulussa kuraattorina sekä koulusosionomina (Kettunen, 2018; Talentia, 2021). Kuraattori ja koulusosionomi on kouluissa sosiaalityön edustaja (Kettunen, 2018; Opetushallitus, i.a.). Kuraattori tukee nuoren psykososiaalista kehitystä ja on luottamuksellisena apuna nuoren ongelmatilanteissa ja perheeseen liittyvissä vaikeuksissa. Kuraattori toimii usein moniammatillisesti sekä perheiden kanssa. Hän seuraa nuoren arjen sujumista, toimintakykyä ja vuorovaikutussuhteita, sekä tarkkailee nuorta eri toimintaympäristöissä. Työhön kuuluu myös palveluohjaus ja verkostoyhteistyö, sekä opettajille suunnattu nuoren selviytymiseen, ryhmäilmiöihin ja huolenpidon puutteisiin liittyvä konsultatiivinen apu. (Opetushallitus, i.a.)

Kuraattorin tavoin koulusosionomi työskentelee moniammatillisessa tiimissä oppilaan asioita hoitavien tahojen kanssa. Lisäksi koulusosionomilla on tärkeä rooli opettajan vierellä tehtävässä kasvatukseen ja sosiaalisissa ongelmassa olevassa työssä. Koulusosionomin avulla oppilailla on mahdollisuus oppia tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Koulusosionomi tukee myös oppilaiden huoltajien osallisuutta lasten koulunkäyntiin. (Kettunen, 2018.)

Sosionomi voi työskennellä perhetyössä esimerkiksi vastaavana ohjaajana. Perhetyössä erityisasemassa on erotilanteessa oleva perhe. Pitkittyneet huoltajuusriidat ovat haitallisia lasten ja nuorten mielenterveydelle. Vanhempien erossa lapsi voi kokea hylkäämisen tunnetta ja yksin jäämistä. Perhetyön työntekijöiden tuki vanhemmille, mutta myös lapsille on tärkeää, jotta voidaan varmistaa erityisesti lapsen tai nuoren etu. (Järvinen ym., 2012, s. 129.)

5.4 Kolmannen sektorin rooli ja muu tuki

Tarpeen mukaan nuoren vanhemmat, opettajat, muut koulun työntekijät, terveysaseman henkilöstö, sosiaalitoimi, nuorisotoimi, poliisi, seurakunnan nuorisotyö tai tukioppilaat ovat mukana nuoren muuttuvissa elämäntilanteissa. Kasvava nuori tarvitsee ikätoveriensa lisäksi myös kuulevia aikuisia. (Terho ym., 2002, s. 50.)

Kolmannen sektorin toimijat ovat yleisimmin erilaisia järjestöjä ja säätiöitä. Toiminnoissa ja palveluissa on paljon vaihtelevuutta ja organisaatioita löytyy monen kokoisina. Ne toimivat usein vapaaehtoisuudella ja ovat ei-voittoa tavoittelevia. Esimerkiksi kirkko, erilaiset naapuruusyhdistykset, urheiluseurat, virkistysyhdistykset, yhdyskuntien paikallisyhdistykset, avustusjärjestöt, ammatilliset järjestöt, avustussäätiöt ja erilaiset hyvinvointiorganisaatiot voivat olla kolmannen sektorin palveluita tarjoavia. (Konttinen, i.a.)

Seurakunta toimii yhteistyössä esimerkiksi kunnan neuvolan ja perhetyön kanssa, sekä järjestöjen, kuten Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Yhden vanhemman perheiden liiton kanssa. Perheille seurakunta tarjoaa palveluinaan esimerkiksi perheitä vahvistavaa perhevalmennusta ja perheleirejä, varhaista tukea erilaisten eroryhmien, perhekurssien ja diakonisen perhetyön muodossa, sekä tarjoaa apua haasteiden ja ongelmien työstämiseen. Kirkon erityistason palveluista perheasiain neuvottelukeskukset tarjoavat keskusteluapua elämän kriiseissä, sekä kysymyksissä parisuhteesta ja perheestä. Yleisimmin käytetyt tukimuodot ovat perheterapia, yksilökeskustelut sekä pariterapia. Perheneuvonnan palvelut ovat maksuttomia sekä luottamuksellisia. Keskukset

tekevät yhteistyötä yleisimmin perheneuvolan, sosiaalitoimen, lastensuojelun sekä neuvoloiden perhevalmennuksen kanssa. (Hastrup ym., 2019, s. 11–13.)

Internetin keskustelu eli chat-palveluista erityisesti 12–29-vuotiaille nuorille suunnattu keskusteluapu Sekasin-chat tarjoaa anonyymien keskustelumahdollisuuden luotettavan aikuisen kanssa. Mukana toiminnassa ovat MIELI Suomen mielenterveys ry, Suomen Punainen Risti, Setlementtiliitto sekä SOS-lapsikylä. Ammatillaiset toimijat ja vapaaehtoiset päivystäjät ovat myös tärkeässä roolissa kyseisessä palvelussa. (Mielen ry, 2021.) Jos tietyn ammattilaisen kanssa keskusteleminen tuntuu haastavalta, voi anonyymiys olla helpottava elementti. Nuoret voivat jutella erityisesti vanhempien erosta ja perhesuhteista myös Ensi- ja turvakotien liiton Apua eroon -chatissa ja Sekasin yhteisön Discordissa, jossa Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ja Ensi- ja turvakotien liitto vierailevat keskustelemassa nuorten kanssa (Terhi Rapeli, päällikkö, lasten ja nuorten toiminta, henkilökohtainen tiedonanto 27.3.2023).

6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutustuessamme opinnäytetyömme teoreettiseen kirjallisuuteen, totesimme että lukemamme teokset korostavat lasten ja nuorten tukemisen tärkeyttä elämän haastavissa tilanteissa. Teoksissa korostettiin tuen antamisen tärkeyttä, mutta kuitenkin missään ei käy konkreettisesti ilmi, millaista se tuki on. Yleisesti kerrottiin, miten kohdata nuoria, mutta ei sitä, miten ja millä tavoin kohdata nuori vanhempien eron jälkeen.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä tutkimus, jonka avulla saadaan vanhempien eron kokeneiden nuorten ääntä kuuluviin haastattelemalla heitä. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa, millaisia läheisverkostoja on vanhempien eron kokeneilla nuorilla ja millä tavoin vanhempien ero vaikuttaa nuoriin. Tavoitteena on, että saamme tietoa ja osaamista siitä, kuinka

terveydenhoitajat, sosionomit ja muut ammattilaiset voivat paremmin tukea ja auttaa vanhempien eron kokeneita nuoria ja tukea heitä vanhempien eron käsittelyssä.

Tarkastelimme opinnäytetyömme teoreettisessa viitekehyksessä perheen ja läheisverkoston virallisia määrittelyjä. Toimme myös esille kuinka vanhempien ero vaikuttaa nuoriin ja ammattilaisten sekä muiden toimijoiden rooleja sosiaali- ja terveysalalla. Teoreettisessa viitekehyksessä käsitellyt aiheet saivat meidät tutkimaan kyseisiä aiheita lisää. Tulemmekin tutkimaan opinnäytetyömme aihetta seuraavan kolmen tutkimuskysymyksen avulla:

1. Millaisia läheisverkostoja on vanhempien eron kokeneilla nuorilla?
2. Kuinka vanhempien ero vaikuttaa nuoreen?
3. Mikä vanhempien eron kokeneiden nuorten saamassa tuessa on toiminut ja miten annettavaa tukea voisi edelleen kehittää?

Opinnäytetyön avulla ammattilaiset ja muut toimijat saavat ajankohtaista tietoa läheisverkostojen moninaisuudesta ja siitä, kuinka jokainen nuori kokee läheisverkostonsa omalla tavallaan. On olemassa erilaisia malleja esimerkiksi siitä, keitä perheeseen kuuluu, mutta nykypäivänä mallit voivat vaihdella nuorten välillä. Tässä vaiheessa onkin tärkeää saada tietoa sekä nuorten ääntä kuuluviin, miten nuoret itse kokevat perheensä ja läheisverkostonsa.

Vanhempien ero vaikuttaa nuoreen yksilöllisesti. On mahdollista, että se on toivottu muutos, tai sitten ei. Vanhempien ero on kuitenkin aina iso asia nuoren kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille, ja se voi aiheuttaa kriisin. Tämän takia on hyvä tietää, millä tavoin vanhempien ero vaikuttaa nuoreen niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin, jotta ammattilaisena osataan ottaa nuoren tilanne kokonaisvaltaisesti huomioon oikeilla tavoilla.

Niin sosionomina kuin terveydenhoitajanakin on tärkeä kohdata yleisesti nuoria, mutta myös heitä, jotka ovat kokeneet vanhempien eron. Eron käsittely on pitkä prosessi ja se vie aikaa. Haluammekin tällä opinnäytetyöllä selvittää, kuinka ammattilaiset voivat huomioida nuori oikein ja yksilöllisesti vanhempien eron

käsittelyssä ja mitä nuori ammattilaiselta toivoo tuen hakemisessa sekä tuen saamisessa.

Yhteistyökumppanimme tulee hyödyntämään opinnäytetyömme tuloksia järjestäessä erilaisia koulutuksia ja seminaareja aiheemme pohjalta. Opinnäytetyömme tuloksia tullaan myös hyödyntämään yhteistyökumppanimme kehittäessä heidän toimintaansa. Tulokset tulevat myös yhteistyökumppanimme työntekijöiden saataville. Lisäksi tulemme tekemään opinnäytetyömme julkaisun jälkeen heille blogikirjoituksen tutkimuksemme tulosten pohjalta.

7 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TOTEUTUS

7.1 Yhteistyötaho ja tutkimusympäristö

Opinnäytetyömme yhteistyötahona toimii Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry. Yhden Vanhemman Perheiden Liitto perustettiin vuonna 1975 ja heillä on yhdistys- ja vertaisryhmätoimintaa noin 80:llä paikkakunnalla. He toteuttavat ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä ja järjestävät vertaistuki- sekä eroryhmiä ja lomatuokijaksoja lomajärjestöjen kautta. Heillä on myös Eroinfopuhelin -palvelu, nettineuvontaa ja asianajajien puhelinneuvontaa. Lisäksi yhteistyötä tekevät paikallisyhdistykset ja jäsenyhdistykset. (YVPL, i.a.-b.) Yhden Vanhemman Perheiden Liitto toteuttaa myös VeNyyvä-nuorisotoimintaa. Toiminnan tarkoituksena on tarjota vertais- ja vapaa-ajantoimintaa vanhempien eron kokeneille nuorille ja nuorille, jotka asuvat yhden vanhemman perheissä. (YVPL, i.a.-c.)

Otimme yhteyttä sähköpostitse Yhden Vanhemman Perheiden Liittoon alku vuodesta 2022. Kerroimme heille aiheestamme, opinnäytetyöstämme ja aikataulustamme, minkä jälkeen he suostuivat yhteistyöhön kanssamme. Sovimme tapaamisen heidän kanssaan myöhemmin keväälle. Tapaamisessa käytiin läpi opinnäytetyömme raameja ja keskustelimme opinnäytetyön aiheesta.

Tällöin myös tarkentui, että opinnäytetyömme olisi tutkimuspainotteinen, jossa hyödynnettäisiin haastattelua. Kesällä 2022 sovimme toisen tapaamisen, jossa kävimme vielä tarkemmin läpi opinnäytetyömme tarkoitusta ja sitä, mitä yhteistyökumppanina Yhden Vanhemman Perheiden Liitto meiltä toivoo. Tällöin molempien osapuolien näkemys yhteistyöstämme selkeytyi entisestään.

Yhteydenpito on ollut mutkatonta ja olemme saaneet yhteyshenkilöltä tarvittaessa apua sekä tarkennuksia esimerkiksi haastattelukysymyksiin (Liite 1). Hänen kauttaan nuorille on välittynyt tieto siitä, että etsimme vanhempien eron kokeneita nuoria haastatteluun opinnäytetyötämme varten. Hän on myös järjestänyt meille haastateltavat nuoret kysymällä heidän toimintaansa osallistuvilta nuorilta kiinnostuksen osallistua tutkimukseemme. Lisäksi hän on välittänyt saatekirjeen (Liite 2) haastateltaville sekä lupalomakkeen (Liite 3) alaikäisten haastateltavien vanhemmille.

Tutkimusympäristöksemme valitsimme koko Suomen, koska haastateltavat nuoret tulivat yhteistyökumppanimme kautta ja heillä on toimintaa ympäri Suomea. Haastattelut toteutimme Microsoft Teams-sovelluksella lokamarraskuussa 2022 haastatteleamalla niitä nuoria, jotka olivat kiinnostuneita osallistumaan opinnäytetyön tutkimukseen. Haastatteluihin oli kiinnostunut osallistumaan kymmenen nuorta. Ennen haastatteluja yhteyshenkilömme oli välittänyt saatekirjeen (Liite 2) haastatteluun kiinnostuneille nuorille. Tämän tarkoituksena oli antaa heille tietoa opinnäytetyömme tarkoituksesta ja siitä, miksi haluamme heitä haastatella. Yhteyshenkilömme välitti myös alaikäisten nuorten vanhemmille tekemämme lupalomakkeen (Liite 3).

7.2 Laadullinen tutkimus ja aineistonkeruumenetelmä

Opinnäytetyömme on menetelmältään kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus on tutkimustapa, joka perustuu tulkintaan. Tutkimustavan avulla voidaan kuvata joitain ilmiöitä laadullisena tapahtumana esimerkiksi ihmisten subjektiivisten kokemusten perusteella. (Vilkkä, 2021, s. 11.)

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on keskittyä ilmiöiden laatuun tutkittavien näkökulmasta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 131).

Laadullista tutkimusta voidaan toteuttaa monin eri menetelmin. Yhteisenä piirteenä laadullisen tutkimuksen menetelmissä voidaan pitää kohteen ilmaisutapaa sekä kielellistä vastausmuotoa. Toisin sanoen tutkittava kohde pystyy ilmaisemaan tilanteen luonnetta eri tavoin. Laadullinen tutkimus perustuu siihen, että aihetta kuvaillaan enemmän kuin mitataan. (Jyväskylän Yliopisto, 2021a.) Tämän takia kyseinen tutkimusmenetelmä sopii hyvin opinnäytetyöhömmme. Tässä työssä pyritään tutkimustuloksilla kuvaamaan nuorten läheisverkoston laatua, vanhempien eron vaikutusta nuoriin ja ammattituen osuutta vanhempien eron käsittelyssä.

Jotta kvalitatiivisesta tutkimuksesta saataisiin kaikki hyöty irti, käytetään siinä usein induktiivista eli aineistolähtöistä tutkimusstrategiaa. Teoria kvalitatiivisessa tutkimuksessa muodostetaan usein ensin kartoittamalla tutkittavasta aiheesta yleispiirteet ja -käsitteet. Tämän jälkeen aletaan tutkia aihetta tarkemmin täsmentämällä käsitteitä. Tutkimista voidaan toteuttaa esimerkiksi haastattelulla. Tutkimisen jälkeen voidaan tehdä jo päätelmiä ja analysointia. (Tuomivaara, 2005, s. 31–34.)

Teemahaastattelu on tutkimushaastattelutapa, jonka avulla voidaan kerätä laadullista aineistoa. Teemahaastattelu perustuu henkilöiden omiin eli subjektiivisiin ajatuksiin ja kokemuksiin käsiteltävästä asiasta. Sen avulla onkin tärkeää saada vastaus tutkimuksen tutkimuskysymyksiin haastattelukysymysten avulla. (Eskola ym., 2018, s. 24.) Haastattelurungon ei tarvitse jokaisessa haastattelussa olla täsmälleen sama, vaan kysymysten muodot ja järjestykset voivat vaihdella eri haastateltavien kohdilla. On kuitenkin tärkeää, että haastattelulla pyritään löytämään vastauksia, joilla on merkityksiä tutkimukseen. Kysymyksien tulee siis pysyä tutkimuksen kannalta aina merkityksellisinä ja liittyä jo tiedettyyn teoretietoon. Tarvittaessa intuitiiviset kysymykset ovat mahdollisia, jos tutkittua tietoa ei ole. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 65–66.) Teemahaastattelu kohdennetaan tiettyihin käsiteltäviin keskeisiin teemoihin, joista voidaan keskustella (Hirsjärvi & Hurme, 2022, s. 46–47).

Teemahaastattelutapa voidaan mieltää puolistrukturoiduksi haastatteluksi, sillä menetelmässä kaikki aihealueet ja kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat. Haastateltavien vastaukset ja kokemukset voivat kuitenkin erota keskenään, mitä voidaan tulkita monipuolisesti. Kysymyksiä ei olla myöskään lukittu tiettyihin vastausvaihtoehtoihin, mikä myös monipuolistaa vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme, 2022, s. 46–47.) Puolistrukturoidussa haastattelussa on käytössä avoin vuorovaikutus teemojen ympärillä. Tämä mahdollistaa sen, että haastattelussa voidaan kysyä tarkentavia kysymyksiä haastateltavan vastauksien ja teemojen pohjalta. Tällöin saadaan toivotut vastaukset teemojen ympärille. Välttämättä kaikille haastateltaville ei tarvitse esittää tarkentavia kysymyksiä, jos jo saadaan toivottu vastaus. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 65.)

7.3 Aineiston keruu

Valitsimme opinnäytetyömme tutkimustavaksi teemahaastattelun ja keräsimme aineiston sen pohjalta. Teemahaastattelun avulla saimme vastauksia käsiteltäviin teemoihin ja kokonaiskuvan niistä. Oli tärkeää kuulla haastateltavien omia, subjektiivisia kokemuksia ja tuntemuksia, minkä takia teemahaastattelu sopi haastattelutavaksi hyvin. Puolistrukturoidun haastattelun avulla voitiin tarvittaessa esittää tarkentavia kysymyksiä teemoista, jotta varmistettiin vastauksien monipuolisuus. Halusimme vastaukset jokaisen teemaan kuunnellen haastateltavan omia kokemuksia.

Tavoitteenamme oli saada haastateltua kymmenen nuorta. Kymmenen nuorta oli kiinnostunut osallistumaan tutkimukseemme, mutta lopulta seitsemän heistä osallistui. Saimme yhteistyöhenkilöltämme niiden nuorten yhteystiedot, jotka olivat kiinnostuneita osallistumaan haastatteluihin. Tämän jälkeen olimme yhteydessä nuoriin WhatsApp-sovelluksen kautta. Sovimme jokaisen tutkimukseen osallistuvan nuoren kanssa haastatteluajankohdan. Ikähaarukaksi valitsimme 12–22-vuotiaat nuoret, sillä koimme sen sopivaksi ikäotannaksi suhteessa teoriapohjaamme. Teoriaosuudessa käsitelimme nimenomaan 12–22-vuotiaita nuoria. Myös yhteistyökumppanimme toiminta on tarkoitettu tämän

ikäisille nuorille. Toivoimme, että haastatteluun osallistuvat olisivat sekä ala- että täysi-ikäisiä. Osallistujien eri-ikäisyys mahdollisti monipuolisemmat analyysit ja tulokset. Kerroimme ikätoiveesta myös yhteyshenkilölle ja hän otti sen huomioon nuoria tavoiteltaessa. Lopulta haastatteluihin osallistuvat nuoret olivat iältään 14–20-vuotiaita. Neljä haastateltavista oli täysi-ikäisiä ja kolme alaikäistä.

Ennen jokaista haastattelua viestittelimme nuoren kanssa kuunnellen heidän toiveitaan haastatteluajankohdasta ja otimme ne huomioon. Varmistimme myös, että alaikäisten nuorten vanhemmat olivat täyttäneet lupalomakkeen Google Formsissa, jotta nuori saisi vanhempien luvalla osallistua haastattelun avulla tutkimukseemme. Kysyimme lupalomakkeella sekä haastateltavan että vanhemman nimen, jotta pystyimme yhdistämään nuoren ja vanhemman keskenään. Kun haastatteluajankohta oli lyöty lukkoon, lähetimme nuorille Teams-linkin, jotta pääsimme yhteiseen Teams-huoneeseen keskustelemaan. Toteutimme haastattelut yksilöhaastatteluina, koska halusimme saada jokaisen haastateltavan nuoren kanssa ainutlaatuisen vuorovaikutuskokemuksen. Kahdessa haastattelussa oli yksi haastattelija ja viidessä kaksi haastattelijaa. Haastatteluita oli yhteensä seitsemän.

Kun nuoret olivat päässeet samaan Teams-huoneeseen haastattelijoiden/haastattelijan kanssa, esittäydyimme ja kävimme läpi tulevaa haastattelua. Varmistimme nuoren halukkuuden osallistua haastatteluun ja kerroimme tarkemmin opinnäytetyömme tarkoituksesta ja tavoitteista. Tutkimushaastatteluun osallistuminen on aina vapaaehtoista, minkä takia haastatteluun tarvitaan aina haastateltavan lupa (Vilkkä, 2021, s. 80). Painotimme haastatteluun osallistumisen olevan vapaaehtoista, ja että haastattelun voi aina halutessaan keskeyttää. Kerroimme myös nuorille, että heidän henkilötietojaan ei tule esille ikää lukuun ottamatta. Iän avulla pystymme monipuolisemmin analysoimaan nuorten vastauksia. Jokaisella on oikeus poistua haastattelusta kesken, ja myös kieltäytyä tietojen luovuttamisesta (Vilkkä 2021, s. 80). Kysyimme myös, sopiiko nuorille, että haastattelut äänitallennetaan puhelimelle, jotta voimme myöhemmin litteroida haastattelun. Tämän jälkeen analysoisimme haastattelua. Kun se sopi nuorille, lisäsimme, että poistamme litteroinnit saman tien opinnäytetyön valmistuessa. Tutkimuksen päättyessä

aineistot on hävitettävä asianmukaisesti (Tietosuojavaltuutetun toimisto, i.a.). Toimme myös esille, että nuoren ei tarvitse vastata kaikkiin kysymyksiin. Halusimme, että nuorelle ei jää painostava olo, jos hän ei olisi halunnutkaan vastata jokaiseen esittämäämme kysymykseen.

Haastatteluiden teemoiksi valikoitui neljä pääteemaa: läheisverkoston moninaisuus, vanhempien eron vaikutus, tuen hakeminen ja tuen saaminen. Teemat valikoituivat edelle mainituiksi, sillä ne sopivat tutkimuskysymysten kanssa yksiin. Teemat myös tukevat opinnäytetyömme näkökulmaa, sillä työmme aiheena on nimenomaan käsitellä läheisverkostojen moninaisuutta, vanhempien eron vaikutusta sekä nuorten kokemuksia saadusta tuesta. Tuen hakemisessa ja saamisessa on otettava huomioon myös ammattilaisen rooli, jotta ammattihenkilöt osaavat tukea nuorten vanhempien eron käsittelyä oikealla tavalla ja tarvittaessa kehittää tuen laatua.

Meillä haastattelijoilla oli haastattelujen aikana haastattelukysymykset (Liite 1) esillä. Kysymykset olivat ryhmitelty teemahaastattelun teemojen mukaan. Haastattelukysymykset olivat samat kaikille nuorille, mutta tarvittaessa muokkasimme kysymysten sanamuotoja jokaiselle nuorelle sopivaksi haastattelun aikana sekä kysyimme tarkentavia kysymyksiä nuorten vastauksista. Myös kysymysjärjestys vaihteli ottaen nuorten vastaukset huomioon. Saimme haastatteluissa pääteemoihin hyvin vastaukset nuorilta, jotka olivat kokeneet vanhempien eron. Nuoret saivat kertoa läheistensä moninaisuudesta ja omia mietteitään läheisverkostoistansa. Lisäksi nuoret kertoivat avoimesti vanhempien eron vaikutuksista sekä yleisesti tuen hakemisesta ja saamisesta niin ammattilaisilta, kuin läheisverkostoilta.

Haastattelut kestivät eri verran jokaisen nuoren kanssa. Alustavasti ajattelimme haastatteluiden kestävän puoli tuntia. Lopulta haastattelut kestivät viidestätoista minuutista puoleen tuntiin. Haastattelun lopuksi kysyimme nuorelta, tulisiko hänellä jotain lisättävää tai kysyttävää. Tarvittaessa keskustelimme ajatuksia herättäneistä asioista. Kiitimme nuorta ja kerroimme, että opinnäytetyön valmistuttua jokainen nuori saisi itselleen kopion valmiista opinnäytetyöstämme. Toivotimme hyvät päivän jatkot ja suljimme Teams-huoneen.

7.4 Aineiston analysointi

Analysointitapoja laadullisessa tutkimuksessa on paljon, mutta yleisin niistä on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysia voidaan pitää perusanalyysimenetelmänä. Siihen kuuluu kaiken tyylistä aineiston tiivistämistä ja kategorisointia. Analyysitapa pyrkii tekemään myös päätelmiä. Esimerkiksi miellekarttaa voitaisiin tämän mukaan pitää sisällönanalyysin keinona. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 5, s. 10, s. 40, s. 78.) Teimme haastatteluista sisällönanalyysia eli keskityimme aiheeseen ja siihen mitä haastateltavat kertoivat meille, koska halusimme saada nuorten ajatukset kuuluviin. Sisällönanalyysi pitää kommunikaatiota totena, eikä tulkitse sen kyseenalaisuutta tai totuudenmukaisuutta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 40). Toisin sanoen, sisältöanalyysin mukaan se mitä haastattelussa käy ilmi, on totta eikä sitä tule kyseenalaistaa.

Sisällönanalyysissa on yleensä kolme vaihetta. Ne ovat redusointi, klusterointi ja abstrahointi. Redusointi tarkoittaa aineiston pelkistämistä. Pelkistämisvaiheessa otetaan ylös kaikki oleellinen ja poistetaan epäoleellinen. On tärkeää, että pelkistämisvaiheessa ei vahingossa poisteta mitään olennaista, vaan kaikki alkuperäisilmaukset säilytetään. Toinen vaihe on aineiston klusterointi eli ryhmittely tai teemoittelu. Tässä vaiheessa käydään läpi redusoitu aineisto ja ryhmitellään se niin, että luodaan pohja tutkimuksen perusrakenteelle. Kolmas vaihe on abstrahointi. Abstrahointi tarkoittaa teoreettisten käsitteiden luomista. Kun luodaan teoreettisia käsitteitä, on huolehdittava alkuperäisdatan säilymisestä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 91–93.) Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen perusteella luodun teorian tulee olla yhteydessä tutkimukseen. Näiden vaiheiden avulla sisällönanalyysi on kohtalaisen suoraviivaista.

Jotta haastatteluja voidaan käyttää hyödyksi, tulee ne ensiksi litteroida. Litteroinnissa kirjoitetaan nauhoitettu keskustelu tai haastattelu ylös sanantarkasti tekstimuotoon. Litteroinnin tarkkuudelle ei ole tarkkoja ohjeita, sillä se riippuu tutkittavasta materiaalista. Puhtaaksikirjoittaminen on mahdollista tehdä esimerkiksi koko haastattelusta, teemoihin vastaavista kysymyksistä tai haastateltavan puheesta. (Hirsjärvi & Hurme, 2022, s. 146–147.) Litteroinnin kirjoittaessa tekstitiedostoon, se on helpommin analysoitavissa

sisällönanalyysilla (Vilkkä, 2021, s. 120). Litteroinnissa voidaan purkaa myös toimintoja ja eleitä, joita havaitaan keskustelussa (Kallio, i.a.). Litteroinnissa voi käyttää erilaisia symboleita ja koodeja, helpottaakseen analysointia (Hirsjärvi & Hurme, 2022, s. 147).

Jaoimme äänitallenteet keskenämme ja jokainen litteroi saadun tallenteen. Kirjoitimme sanasta sanaan kaikki nuorten vastaukset. Haastattelijoiden valmiita kysymyksiä ei litteroitu. Ne haastattelijoiden kommentit ja kysymykset, jotka eivät olleet valmiilla haastattelupohjalla, kirjoitettiin sanasta sanaan. Tuloksiin ei lisätä haastattelijoiden kommentteja, joten emme niitä niin tarkkaan litteroineet. Myös kommentit ja kysymykset haastatteloilta haastattelurungon ulkopuolelta eivät tule analysoitavaksi. Selkeyden vuoksi litteroimme ne kuitenkin. Koska opinnäytetyömme tarkoituksena on saada nuorten äänen kuuluviin, oli suotavaa litteroida nuorten vastauksen sanasta sanaan.

Litteroinnin helpottamiseksi ja osan äänitallenteiden vaikean ymmärtämisen vuoksi toistimme äänitallenteet hitaammalla nopeudella. Se helpotti osittain sanantarkasti kirjoittamista. Haastattelujen litterointi vaati meiltä yhteensä monta tuntia ja moninkertaisen määrän verrattuna haastatteluiden keston. Vaikka nauhoitettuja äänitiedostoja ei ollut kuin tunti ja 45 minuuttia, muodostui litteroitujen tekstitiedostojen sivumääräksi noin kaksi sivua per haastattelu. Jokainen haastattelu numeroitiin 1–7. Myöhemmin tuloksissa sitaattien perässä on H eli haastattelu ja haastattelun numero. Koodasimme litteroitujen tiedostojen teemat eri väreillä helpottaaksemme teemojen hahmottamista analyysivaiheessa. Jokaisen haastattelun haastateltavien ilmaisut pelkistettiin selkeyden vuoksi, ja olennaisen tiedon esille saamiseksi (Taulukko 1). Jos haastateltavan vastaus kuului lopulta kahden teeman alle, merkittiin se selkeästi. Kun kaikki haastattelut oli litteroitu ja redusoitu, jokainen opinnäytetyön tekijä perehtyi niihin.

Taulukko 1. Esimerkki haastattelun litteroinnin redusoinnista

Haastattelun ilmaisu	Redusoitu ilmaisu	Teemat
Noo, öö, mä asun äitin ja kolmen pikkusiskon kaa, mut iskäki ja puolisä kuuluu kans perheeseen. Puolisä ei siis enää asu mejänkaa et nekin tai äiti ja seki eros et se ero on kans koettu.	Perheessä 3 siskoa, äiti, isä ja puoli-isä.	Läheisverkoston moninaisuus
No, öö... No, tai silleen mun äiti ei tuu kauheesti vielä mun isän vanhempien kanssa toimeen. Mut kannustaa silti kyllä käymään siel ja olee niihin yhteydessä ja silleen, entiiä ei se kauheesti muuttunu sen eron myötä. Ehkä enemmän sit ku äiti eros puolisästä ni silloin muuttu et ku ei enää kauheesti käy siel ku ei ollu sillee mitään yhteistä ja sit ku ei oo sellasta biologista sidettä ni sit ei tuu pidetty nii paljoo yhteyttä.	Äiti huonoissa väleissä isään. Toinen ero vaikutti negatiivisesti puoli-isän ja nuoren suhteeseen.	Läheisverkoston moninaisuus. Vanhempien eron vaikutus
No, ehkä välil mul on ollu vaikeet sen takii, koska jos ne ei oo osannu kommunikoida keskenään tai niil on ollu jotain riitaa, nii sit se on ollu vähän tai sillee vaik ne eioo ikin sillee pistäny mua onneks välikädeks, nii sit on välil vähän joutunu välikädeks, ja sit on tuntunu silt ku on tavallaa puolueellinen olo kumminki, sit on vähän paha mieli siitäki.	Ero on vaikuttanut negatiivisesti mielentilaan.	Vanhempien eron vaikutus
Mmm, noo... Ehkä äiti on ain ollu sillee tukena siinä, emmätiä emmä kauheesti oo saanu siihen avun hakemiseen, mut sillee enemmän ehk ite hoitanu sitä eteenpäin	Osa läheisverkostosta auttanut tuen hakemisessa.	Tuen hakeminen
No ehkä enemmän tukea siinä et miten menee isän puolen sukulaisille käymään. Mä jouduin ehkä enemmän tai tosi nuoresta ite alkaa järjestää ne tapaamiset ja niiku huolehtii siitä.	Osa läheisverkostosta ei ole auttanut tuen hakemisessa.	Tuen hakeminen
No siis, kaikki mielenterveys tai noi psykologipalvelut on nykyään tosi lyhyitä niin se ois tosi kiva et ois paljon pidempii ne jaksot ja sit se et ois saanu vanhemmilta paremmin tukee.	Avun lyhytkestoisuus mietityttää.	Tuen saaminen
Nuoren loppusanottavat: Jokaisen nuoren avun tarve ja niiku se mitä apuu ne haluu on tosi yksilölliset. Sit ku teistä tulee ammattilaisia ja te autatte meitä nuori ni ehkä kuunnelkaa vaan yksilöllisesti kaikkia, ettei ota sellasta kantaa että aa, no mä oon nähny tän tyyppin jo aiksemmin, et ehkä tälle toimii sama.	Avun tarve on jokaisella yksilöllistä.	Tuen saaminen

Litteroinnin pelkistettyjen ilmausten perusteella oli loogista jakaa vastaukset teemoittain eri kategorioihin teemahaastattelun teemojen perusteella. Teemat olivat läheisverkoston moninaisuus, vanhempien eron vaikutus, tuen saaminen ja tuen hakeminen. Haastattelujen tarkastelu oli helpompaa, kun teemat oli asetettu selkeästi. Abstrahointia emme varsinaisesti tässä yhteydessä vielä tehneet. Koimme, että kun litteroinnit olivat klusteroitu teemoittain, voitiin tästä tehdä helpommin analyysyjä ja johtopäätöksiä. Työn tarkoituksena ei ollut luoda teoreettisia käsitteitä tai teoriapohjaa, vaan tutkia eron kokeneiden nuorten läheisverkostoja, vanhempien eron vaikutusta nuoreen sekä ammattilaisen roolia

vanhempien eron käsittelyssä. Tarkempaa analyysia emme haastattelujen perusteella tehneet, sillä emme kokeneet tämän olevan tarkoituksenmukaista.

Tulemme esittämään tutkimustuloksemme pääteemoittain, jotka pohjautuvat kolmeen tutkimuskysymykseemme. Kolmas tutkimuskysymykseemme muokkaantui aineiston analyysivaiheessa alkuperäisestä tutkimuskysymyksestä. Alkuperäinen tutkimuskysymykseemme oli: ”miten ammattilaisena voi tukea nuorta vanhempien eron käsittelyssä?”. Haastatteluja purkaessa huomasimme, että nuoret olivat alkuperäisen tutkimuskysymykseemme sijaan vastanneet siihen, mikä heidän saamassaan tuessa oli toiminut ja miten sitä voisi edelleen kehittää. Pääteemoissa; ”tuen hakeminen” ja ”tuen saaminen”, oli aikaisemmin eri näkökulma alkuperäiseen tutkimuskysymykseemme nähden. Päädyimme siihen, että tutkimuskysymyksen muokkaaminen analyysivaiheessa oli tutkimustulosten kannalta toimivaa ja perusteltua. Uusi tutkimuskysymykseemme on: ”mikä vanhempien eron kokeneiden nuorten saamassa tuessa on toiminut ja miten annettavaa tukea voisi edelleen kehittää?”.

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Läheisverkoston moninaisuus

Selvitimme, minkälaisia läheisverkostoja vanhempien eron kokeneilla nuorilla on. Kaikkien nuorten vanhemmat ovat eronneet, mutta nuorten ikä erotilanteessa vaihteli. Suurin osa nuorista olivat pieniä, kun heidän vanhempansa erosivat. Osa nuorista ei muista vanhempien erotilanteesta mitään.

Nuorista kuusi totesi, että heidän perheeseensä kuuluu ainakin äiti ja sisaruksia. Edellä mainittujen lisäksi osalla nuorista kuului myös isä/isäpuoli. Ainoastaan yksi nuori luokitteli perheekseen vain kumppanin ja lemmikin. Kaksi nuorista luokitteli myös omaavansa kaksi erillistä perhettä; äidin puolen perheen ja isän puolen perheen. Lisäksi muutama nuorista luokitteli myös isovanhemmat ja

lähisukulaiset osaksi perhettään. Pääsääntöisesti nuorilla oli hyvin samanlaiset näkemykset perheistään.

Kai mul on niiku kaks perhettä, et mul on niiku äitin perhe ja sit iskän perhe. Äitin perhees mul on niinkö äiti ja sit mun kaks isoveljee ja sit iskän perhees on iskä, äitipuoli ja kaks mun pikkuveljee. –18-vuotias (H6)

Kysyimme muista ihmisistä, jotka nuoret kokivat läheisiksi ja omaan läheisverkostoonsa kuuluviksi. Vastauksissa korostuivat kaverit, isovanhemmat ja muut sukulaiset. Ainoastaan yksi nuori luokitteli oman äitinsä ja sisaruksensa muihin läheisiin. Kaksi nuorista luokitteli myös kumppaninsa muihin läheisiin. Muiksi läheisiksi korostuivat ne henkilöt, joiden kanssa ei asuttu samassa paikassa tai jaettu yhteistä arkea, mutta heidän kanssansa vietettiin aikaa.

Isovanhemmat ja sit kaverit ja sit myös tädit ja niikun vanhempien sisarukset ja sedät ja serkut. –16-vuotias (H3)

Halusimme kartoittaa, mikä nuorten mielestä tekee jostain ihmisestä läheisen. Vastauksissa korostui yhteinen ajanvietto, sekä luottamuksellinen suhde, jossa oli mahdollista kertoa ja keskustella henkilökohtaisista asioista. Osa nuorista korosti myös läheistä suhdetta, että on kiva tavata, vaikka ei tapaisi useastikaan. Mahdollisuus puhua toisen kanssa omista henkilökohtaisista asioista nousi esille kaikilla nuorilla.

No ainakin et on niin kun perheenjäsen tai silleen, miten sen sanois. Sillä tavalla se, että pystyy niin kun puhumaan avoimesti kaikesta ja kuuluu niin kun lähipiiriin. Kertoo jotain ehkä yksityisimpiä asioita, mitä kuuluu niin kun elämään. Ööö ja en mä oikein osaa muuten sitä määritellä. –20-vuotias (H1)

Lopuksi kysyimme, että miksi toiset ihmiset ovat läheisempiä kuin toiset. Nuoret kokivat, että ajanvietto yhdessä tekee toisista ihmisistä läheisempiä. Vastauksissa myös korostui, että joidenkin ihmisten kanssa on helpompi luoda läheinen yhteys. Nuorista useampi koki koulukaverit läheisemmäksi kuin muut kaverit. Yksi nuorista koki, että myös vapaus jakaa asioitaan tekee toiset ihmiset läheisemmiksi.

No automaattisesti tulee vähän läheisemmäksi, jos viettää enemmän aikaa, esim. just mun koulukaverit on mulle vähän läheisempiä kuin muut kaverit koska mä oon niiden kaa joka päivä koulussa. –14-vuotias (H5)

Nuorilla läheisverkosto koostuu pääsääntöisesti vanhemmista, sisaruksista, isäpuolesta, sisarpuolista, sukulaisista ja kavereista. Perheeseen nuorilla kuuluu suppeampi joukko ihmisiä. Tutkittavien nuorten perheeseen kuuluu pitkälti äiti, sisarukset, isäpuoli ja hänen lapsensa. Vaikka vanhempien eron myötä osa nuorista ei enää asunut isän kanssa, saattoivat he silti laskea hänet osaksi omaa perhettä. Muutama nuori mainitsi myös lemmikkien kuuluvan perheeseen ja vain yksi nuorista koki ainoastaan kumppaninsa perheeksi. Tutkimuksessa huomasimme, kuinka nuorten kokemukset perheestään ovat hyvin moninaisia. Perheeseen kuuluviksi nuoret luokittelivat usein ne henkilöt, joiden kanssa asuvat.

8.2 Vanhempien eron vaikutus

Olimme kiinnostuneita tietämään, kuinka vanhempien ero on vaikuttanut haastateltaviin nuoriin ja vaikuttaako se edelleen. Osa nuorista kertoi avoimesti, miten vanhempien ero vaikutti heihin ja osa toi ilmi, että vanhempien eron käsittely oli vielä kesken.

Jokainen nuorista koki, että läheisverkosto on muuttunut jollain tavalla. Esille nousi perhedynamiikan muuttuminen kuten esimerkiksi vanhempien uudet kumppanit, sekä niiden mukana syntyneet tai tulleet sisarukset. Esille nousi toisen vanhemman merkityksen väheneminen, joka johtui yhteydenpidon vähenemisestä. Osa oli myös joutunut luopumaan ihmisistä, jotka aiemmin olivat olleet läheisiä, mutta eivät olleet osana nuoren elämää vanhempien eron jälkeen. Tällaisia ihmisiä olivat esimerkiksi vanhempien uudet kumppanit, joista oma vanhempi oli myös eronnut. Kolme nuorista nosti esille, että kaverit ovat nousseet läheisemmiksi vanhempien eron myötä. Yhdellä nuorista kaverien asema oli noussut todella läheiseksi, läheisemmäksi kuin muilla.

No, tietenki on tullu paljo uusia ihmisiä ja sitte siinä sen eron jälkeen mulla oli myös äitin puolella yks uus uusperhe, mut se hajos myöhemmin, niin nyt on sit toinen uusperhe, et siinä kohtaa oli vähä erilainen läheisverkosto... –18-vuotias (H7)

Selvitimme eron vaikutuksia hyvinvointiin. Jokainen nuori koki, että vanhempien ero on vaikuttanut jollain tavalla negatiivisesti omaan hyvinvointiin. Nuoret kokivat, että vanhempien ero on vaikuttanut erityisesti henkiseen hyvinvointiin. Henkiseen hyvinvointiin liittyi tuntemuksia mielenterveydellisistä ongelmista sekä omien asioiden päättämisen vaikeudesta. Elämä on tuntunut myös yleisesti raskaalta. Osa myös koki, että vanhempien ero oli fyysisesti rankka kokemus. Nuorten mielestä oli rankkaa asua toisen vanhemman luona, vaikka ei olisi halunnut. Asuminen kahdessa eri kodissa ja vastuun kantaminen sisaruksista koettiin myös epämiellyttäväksi. Yksi nuorista koki vanhempien riitelyn myös vaikuttaneen hyvinvointiin ja toivoi vanhemmilta ymmärrystä sitä kautta.

No varmaan ekaks negatiivisesti, tietenki ku, vanhemmat eros ja sitte meil oli sillee et vaihtu aina joka viikko, että toinen viikko oltiin isällä ja toinen äidillä ni sitte on, olihan se aika vaikeet sillee, tota henkisesti ja fyysisestikki ku piti raahata niit tavaroita edes takasin... –19-vuotias (H4)

Vanhempien ero on vaikuttanut jokaiseen haastateltavaan nuoreen. Tutkimuksessa kuitenkin huomasi, että sopeutuminen vanhempien eroon on kestänyt jokaisella oman aikansa, mutta pikkuhiljaa jokainen oli sopeutunut tilanteeseen. Vaikka vanhempien eron prosessointi olisikin kesken, nuoret toivat hyvin esille, että vanhempien eron käsittely vie oman aikansa ja sen tuomat ajatukset tulevat kulkemaan mukana pitkään.

8.3 Tuen hakeminen

Selvitimme, kuinka nuoria on tuettu avun hakemisessa. Tuen hakeminen oli ollut monelle nuorelle haastavaa ja se pohditutti heitä. Vastauksissa kuitenkin korostui erityisesti äidin tuki. Lähes kaikki haastateltavat mainitsivat äidin olleen tukena ja kahdella vastanneista äiti oli ohjannut keskustelemaan vertaistukiryhmään tai

ammattilaiselle. Yksi vastanneista mainitsi äitinsä olleen tukena, mutta koki hoitaneensa avun hakemisen pääosin itsenäisesti. Vastauksissa nousi satunnaisesti esille myös perheen, vertaistukiryhmän, sekä terveydenhoitajan ja opettajien merkitys tuen hakemisessa. Yksi haastateltavista koki kavereiden olleen tukena avun hakemisessa.

Selvitimme myös nuorten ajatuksia siitä, mikä heitä auttaisi tai olisi auttanut hakemaan tukea läheisiltä tai ammattilaisilta.

Ei ehkä varsinkin pienempänä tuu ees mieleen et tollaseen voi tarvita tai tarjotaan apuu. Et ois semmonen niinku kannustavampi ilmapiiri sen suhteen, että voi hakee apuu jos kokee et tarvii, tai sillee et ei oo kauheesti kerrottu et sellasii mahdollisuuksii on. –19-vuotias (H4)

Se, että mulle olis ehdotettu asiaa, että oisinko mä halunnu puhua asiasta niin ammattihenkilöiden toimesta kuin omasta kotoa, omilta vanhemmilta. –20-vuotias (H1)

Tuloksissa tiivistyy hyvin, kuinka tärkeässä roolissa aikuiset ovat, jotta lapsi tai nuori voi löytää apua ja tukea vanhempien eron käsittelyyn. Nuoret toivoivatkin lähes yksimielisesti, että erityisesti läheiset olisivat ehdottaneet asiasta puhumista ja olisivat kannustaneet hakemaan apua ja tukea. Myös ammattilaisten aloitetta toivottiin, erityisesti kouluissa opettajien sekä terveydenhoitajan merkitys avun hakemisen ohjaukseen ja tiedon etsintään koettiin tärkeäksi. Yksi haastateltavista toivoi myös, että olisi voinut keskustella vanhempiensa kanssa avoimemmin.

No ehkä se just, jos ois niiku alusta alkaen tottunu puhuu vanhemmille asioista, eikä vaan olee puhumatta tai ite olla hiljaa vaan. –17-vuotias (H2)

8.4 Tuen saaminen

Tarkastelimme nuorten kokemuksia ammattilaisen osuudesta tuen saamiseen kysymällä, olivatko nuoret keskustelleet jonkun ammattihenkilön kanssa vanhempien erosta. Vertaistuen merkitys korostui, sillä yli puolet vastanneista oli

käynyt vertaistukiryhmässä juttelemassa. Yksi vertaistukiryhmässä käyneistä koki, ettei ole keskustellut ammattilaisen kanssa, mutta kuitenkin ryhmän ohjaajien ja muiden ryhmän nuorten kanssa. Muutama haastateltavista oli myös käynyt koulukuraattorilla ja psykologilla keskustelemassa, tosin kaikkien kanssa vanhempien ero ei ollut pääaiheena. Yksi nuorista mainitsi myös keskustelleensa ”jonkun sosiaalityöntekijän” kanssa ja yksi ei ollut keskustellut vanhempien erosta koskaan ammattilaisten kanssa.

Selvitimme myös, minkälaista tukea nuoret ovat saaneet niin ammattilaisten, kuin muidenkin tahoilta. Lähes kaikki kokivat saaneensa tukea kavereilta. Kaverit olivat tärkeässä roolissa tukemassa ja kuuntelemassa. Osalla haastateltavista kaverit olivat myös koittaneet ohjata hakemaan apua.

...läheisissä kavereissa on aika paljon niiku jossain vaiheessa vanhemmat on eronnu, mut et tietyl tapaa ehkä vertaistukee sit, tosin mul ehkä sit tavallaan vähän erilaisempi niiku se niiku erotilanne tai et niiden vanhemmat on eronnu silloin, ku ne on ollu paljon pienempiä ite. –16-vuotias (H3)

Kaverit olivat toimineet myös tärkeänä vertaistukena, vaikka nuoren tilanne vanhempien erotilanteessa oli ollut lähtökohdiltaan erilainen. Kavereiden lisäksi vanhempien tuki oli ollut yhdelle haastatelluista nuorista tärkeässä asemassa. Yli puolet haastateltavista sai vertaistukiryhmässä keskustella omista ajatuksistaan ja kuunnella muiden vanhempien eron kokeneiden nuorten kokemuksia ja kokivat näin saaneensa tukea ja uusia näkökulmia omaan tilanteeseensa. Yksi haastateltavista ei kokenut itseään kovin avoimeksi puhujaksi, mutta koki saaneensa suurimman tuen keskusteluista psykiatrisella nuorten poliklinikalla.

Tuen saamisen nuoret kokivat pääosin hyväksi ja toimivaksi. Osalla tuki oli auttanut ymmärtämään omaa tilannetta ja tuntemaan, ettei ole aivan yksin omien asioiden kanssa.

Nykyään noi tollaset psykologi tai noi yhteydet on tosi lyhytaikasia ne hoitojaksot. Et mun kesti, no vaan vuoden, mut siis se perus on niiku neljä kuukautta, et mä sain kumminki olla siellä aika paljon pidempää, ku normaalisti, mut silti se vuosi tuntu tosi lyhyeltä ajalta. Mut oli se ihan hyvä sen aikaa, kun siel sai käydä. –17-vuotias (H2)

Kun tukea saatiin, saattoi se kuitenkin jäädä riittämättömäksi, minkä seurauksena moni nuori toivoikin helpommin saatavaa tukea. Ammatilaiselta saatu tuki koettiin kuitenkin pääosin hyväksi, mutta tuen kesto aivan liian lyhyeksi. Yksi haastateltavista mainitsi myös kokeneensa tuntemattomalle aikuiselle puhumisen hieman ahdistavana tai jopa epämukavana, mutta piti kuitenkin keskusteluja tärkeänä.

Selvitimme nuorten toiveita vanhempien eron käsittelyssä. Vastauksissa nousi esille puhumisen tärkeys. Osa toivoi keskustelua esimerkiksi koulupsykologin tai muun ammattilaisen kanssa.

...kiva saada tietää tai tietää että millä kaikilla tavoilla se ero voi niiku vaikuttaa suhun tai missä jutuissa se voi näkyä. Koska ei siit varmaa tiedetä, et miten lapseen voi vanhempien ero vaikuttaa. Et en tiä oisko se auttanu silloin 5-vuotiaana mut vähä myöhemmin, et ois voinu niiku tunnistaa jotain asioita ja niiku ymmärtää, että se ero voi vaikuttaa suhun vaik et ajattelis sitä. –18-vuotias (H7)

Keskustelu koettiin tärkeäksi huolimatta siitä, että monet haastateltavista olivat vanhempien eron tapahtuessa pieniä, eivätkä välttämättä olisi kyenneet käsittelemään asioita ratkaisevalla tavalla silloin. Keskusteluapu olisi heidän mukaansa kuitenkin voinut auttaa ymmärtämään asioita myöhemmällä iällä. Vanhempien tuki koettiin tärkeäksi, erityisesti toivottiin vanhempien avoimuutta siihen, miksi ja mitä tapahtuu. Yksi nuorista olisi toivonut apua tapaamisten järjestelyssä toisen vanhemman sukulaisten kanssa ja yksi toivoi vanhempien ymmärrystä siinä, että ero on kuormittavaa myös lapsille eikä lapselle voi antaa liian suurta vastuuta asioiden hoitamiseen. Osa myös toivoi keskustelua kavereiden, luotettavien aikuisten ja vertaistuen kanssa.

8.5 Tutkimustulosten yhteenveto

Keskeisimmät tutkimustuloksemme ovat koottu taulukkoon 2. Tämän myötä tulokset ovat selkeästi nähtävissä. Koska tutkimme opinnäytetyömme aiheita

kolmen tutkimuskysymyksen avulla, ovat keskeisimmät tutkimustulokset eritelty tutkimuskysymystemme alapuolelle.

Taulukko 2. Tutkimustulosten yhteenveto

Millaisia läheisverkostoja on vanhempien eron kokeneilla nuorilla?	Kuinka vanhempien ero vaikuttaa nuoreen?	Mikä vanhempien eron kokeneiden nuorten saamassa tuessa on toiminut ja miten annettavaa tukea voisi edelleen kehittää?
Perheen määrittely yksilöllistä	Läheisverkoston dynamiikka muuttunut jollain tavoin	Ammattilaisen antama ohjaus tuen piiriin
Perheeseen kuuluu pitkälti vanhemmat ja sisarukset	Perheeseen saattanut tulla lisää jäseniä puolivanhemman ja/tai puolisisarusten myötä	Ammattilaisten ehdotus mahdollisesta tuesta
Voi kokea kaksi perhettä omakseen	Yhteydenpito ja/tai näkeminen toiseen vanhempaan saattanut heikentyä	Ammattilaisen nostot/esille tuomiset mahdollisesta tuesta
Perheenjäsenet voivat asua eri osoitteissa	Joistain henkilöistä saattanut joutua luopumaan	Auttaa ymmärtämään, ettei ole yksin asioiden kanssa
Isä- ja/tai äitipuolet kuuluvat nykyään myös usean perheeseen ja heidän lapsensa	Osalla kaverien merkitys kasvanut	Puhuminen/keskusteluapu tärkeää
Yksi koki perheekseen kumppanin	Vanhempien merkitys saattanut laskea	Pelkästään ajatusten purkaminen voisi olla riittävää
Osalle perheeseen kuuluu myös lemmikit	Ollut iso muutos elämässä	Ammattilaisen kanssa käsittely huomioiden, milloin vanhempien ero on tapahtunut
Läheisverkostoon kuuluu pitkälti sukulaiset ja/tai kaverit	Hyvinvointiin vaikuttanut negatiivisesti	Nuoren yksilöllinen kohtaaminen
Mahdollinen kumppani kuuluu myös läheisverkostoon	Henkinen ja fyysinen hyvinvointi saattanut olla koetuksella	Nuorten kohtaaminen ennakoimattomasti ja avoimesti

	Saattanut tulla mielenterveydellisiä haasteita	Moniammatillisuus
	Osalle oli haastavaa asua erikseen vanhempien luona	Nuoren tilanteen huomioiminen, myös kokonaisvaltaisesti
	Vastuu sisaruksista saattanut kuormittaa	Ymmärtäminen, että vanhempien ero vaikuttaa yksilöllisesti nuoriin
	Vanhempien mahdollinen riitely vaikuttanut jaksamiseen	Vanhempien eron yleisyyden esille nostaminen
	Ajan kanssa sopeutunut tilanteeseen	
	Nuoret toivovat vanhemmilta ymmärrystä	

Tuloksien yhteenvedosta voidaan huomata tulosten moninaisuus. Vaikka nuoret määrittelevät perheen tai perheet pitkälti samana, on huomioitavaa, että yksilöllisiä eroja löytyy. Nuorille läheisverkostoon kuuluu pitkälti sukulaiset ja kaverit. Vanhempien ero on vaikuttanut kaikkiin haastateltaviin nuoriin. Toisille se on aiheuttanut enemmän haasteita kuin toisille, mutta seuraukset ovat silti pitkäkestoisia. Ammatillaisen tuki nuorelle on tärkeää tuen hakemisessa ja saamisessa niin yleisesti, kuin nimenomaan vanhempien eron käsittelyssäkin. Nuoria pitää kohdata oikein ja kunnioittavasti ottaen nuoren tilanne ja avun tarve kokonaisvaltaisesti huomioon.

Johtopäätöksissä hyödynnämme taulukkoa 2 eri tutkimustulosten nostossa. Vaikka emme suoraan viittaa taulukkoon, on taulukon sisältö käsitelty myös johtopäätöksissä. Johtopäätökset on jaettu kolmen tutkimuskysymyksemme mukaan kolmeksi alaluvuksi ja niissä käymme vuoropuhelua teorian, nuorten vastauksien sekä oman pohdintamme kanssa.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Läheisverkotot vanhempien eron kokeneilla nuorilla

Läheisverkosto sanana voi tarkoittaa eri ihmisille erilaisia asioita, mutta yleensä se nähdään sosiaalisina verkostoina. Toimijat muodostavat nämä verkostot ja omalaatuiset suhteet yhdistävät verkostot toisiinsa. Jokainen suhde voi olla omalaatuinen ja muodostua eri asioiden kautta, kuten rooleista, yhteenkuuluvuudesta tai vuorovaikutuksesta. (Ylinen, 2013, s. 4.) Tutkimuksessamme nousi esille edellä mainittuja esimerkkejä, joiden perusteella nuoret kokivat läheisten ihmisten eli sukulaisten ja kavereiden kuuluvan läheisverkostoon. Esille nostettiin vahvasti vuorovaikutus ja mahdollisuus viettää aikaa yhdessä näiden henkilöiden kanssa. Teoriaosuudessa myös avasimme läheisverkoston moninaisuutta. Perhe määritellään virallisesti tietyllä tavalla, mutta silti jokainen kokee perheensä yksilöllisesti. Tutkimuksessa myös huomasimme, että nuorten vastaukset erosivat pitkälti virallisesta perheen määrittelystä. Nuorten vastauksissa nousi esille esimerkiksi se, että perheitä voi olla jopa kaksi. Toiset myös laskevat lemmikkieläimet perheenjäseniksi.

Avioerojen ja uusperheiden yleistymisen myötä psykologinen ja sosiaalinen kuva perheestä on muovaantunut jopa hyvin erilaiseksi verrattuna sen biologiseen ja juridiseen kuvaan. Sosiaalisessa vanhemmuudessa puhutaan lapsesta huolehtimisesta ja psykologisessa vanhemmuudessa puhutaan lapsen tunnetason kokemuksesta. Tällä tarkoitetaan, että esimerkiksi muualla asuva ja harvemmin tavattava isä voi silti olla lapsen kokemuksessa hänen ainoa isänsä, vaikka perheessä olisikin uusi isäpuoli huolehtimassa lapsesta yhdessä perheen äidin kanssa. Perheeseen voi lisäksi kuulua isovanhemmat ja muut ihmiset, joiden kanssa lapsi on tekemisissä arjessa. (Vuonos, 2011, s. 43.)

Lapsen ja aikuisen näkemys perheestä voi olla hyvin erilainen. Se voi myös erota suuresti perheenjäsenien välillä, varsinkin jos kyseessä on esimerkiksi uusperhe. Asiakaslähtöisessä ja perhekeskeisessä työtöteessä on siis tärkeää antaa asiakkaan itse määrittää perheensä. Perheen ja suvun määritelmät eroavat eri

kulttuureissa. Perhekeskeisessä kulttuurissa kuva perheestä voi olla hyvin laaja käyttäessämme englanninkielistä sanaa "family". Suomalaiseen kulttuuriin kuuluu useasti näkökulma ydinperheestä. Huomioitavaa siis on asiakkaan näkemys perheestä, eikä määritelmä siitä, että mikä on perhe. (Vuonos, 2011, s. 43.) Lapsen mielikuva perheestä vastaa paljolti nuorilta saamiamme vastauksia läheisverkostosta. Usea nuorista olikin ollut lapsi, kun heidän vanhempansa olivat eronneet ja tämän jälkeen muun muassa löytäneet uusia kumppaneita, joiden myötä oli muodostunut uusioperheitä. Moni nuori mainitsi perheeseensä kuuluvan omat vanhemmat, sisarukset, isä- ja/tai äitipuolen sekä puolisisaruksia. Perhe kuuluu jo valmiiksi läheisverkostoon, joten läheisverkostoon nuoret luettelivat pitkälti isovanhemmat ja muut sukulaiset, joihin kuuluvat sedät, tädit, enot ja serkut. Monelle myös kaverit sekä oma kumppani kuuluivat läheisverkostoon.

Nykypäivänä ihmisten näkemys läheisverkostosta on muuttunut. Verkostoon luetaan myös ystävät ja muut omavalintaiset läheiset ihmiset, eikä pelkästään perheenjäseniä tai verisiteitä, joita yksilönä emme voi valita. Yksilöllistymisen ja yksilön valinnanvapaus tuottaa erilaisia ja uusia yhteisöjä, joihin perhe ja suku eivät ole kiinnitettyjä. (Erola, 2020, s. 15–16.) Nuorien vastauksissa ystävien asema korostui läheisverkostossa. Osa nuorista piti ystäviä samassa, jopa suuremmassa merkityksessä vanhempiin nähden. Vastauksissa korostuivat myös nuorten lemmikit, jotka nuoret luokittelivat kuuluvan perheeseen.

Yhteistyö vanhempien eron jälkeen vanhempien asuessa erillään vaikuttaa huomattavasti lapsen selviytymiseen ja sopeutumiseen. Tutkimuksissa huomataan, että yleensä vanhempien välillä on ristiriitoja heidän eronsa jälkeen. Tämän takia lapsi joutuu lojaliteettiristiriitaan, jolloin lapsen kehitys ja hyvinvointi sekä suhde vanhempaan horjuu. Vanhemman ja lapsen välinen suhde vaikuttaa lapsen selviytymiseen. Tutkimustuloksissa oli ristiriitaa suhteiden lähentymisessä ja etääntymisessä. Etääntyminen näkyi enemmän isä-lapsi-suhteessa. Uudemmissa tutkimuksissa lapsen ja vanhemman suhde näkyi positiivisempana. Vanhempien eron myötä lapsen koulu tai asuinpaikka ja ystäväpiiri saattoi muuttua. Kaksi kotia ja uudet ystävyysuhteet nähtiin positiivisina mahdollisuuksina. Lyhyt välimatka kotien välillä oli myös lapsen hyvinvoinnin

kannalta positiivista. Vanhempien ero vaikuttaa myös lapsen muihinkin ihmissuhteisiin. Useiden tutkimusten perusteella voidaan todeta, että vanhempien ero on riski lapsen aikuisiän parisuhteille. Lapset oppivat vanhemmilta mallin parisuhteesta ja taidoista ratkaista siihen liittyviä konflikteja. Vanhempien ero vaikutti myös lapsen seurustelun aloittamisen ajankohtaan. (Järvelä, 2020, s. 29.)

9.2 Vanhempien eron vaikutus nuoreen

Rikkonaiset perhesuhteet, vanhempien uudet kumppanit ja kumppaneiden lapset voivat tuntua nuoresta hämmentäviltä vanhempien eron myötä. Muutokset voivat aiheuttaa epävarmuutta ja näin ollen vaikuttaa negatiivisesti nuoren psyykkiseen hyvinvointiin. (Appelqvist-Schmidlechner ym., 2019, s. 5.) Tutkimuksessamme jokainen nuori oli kokenut vanhempien eron negatiivisena kokemuksena elämässään ja kaikilla läheisverkosto oli muuttunut jollain tavalla. Perhetilanteiden muutokset, kuten vanhempien uudet kumppanit ja heidän mukanaan tulleet mahdolliset lapset vaikuttivat myös entisestään henkiseen hyvinvointiin.

Tutkimuksemme haastateltavista suurin osa oli eron tapahtuessa pieniä. Joukossa oli myös kokemus teini-iässä koetusta vanhempien erosta ja haastateltava koki vanhempien eron vaikuttaneen voimakkaasti hyvinvointiinsa erityisesti erotilanteen alussa. Silloin tutkittava oli juuri herkässä teini-iässä ja vertaistuen merkitys olisi ollut suuri. Nuorten kasvaessa kavereiden merkitys usein kasvaa (Sihvonen & Valkendorff, 2020, s. 5). Tämä tutkittava toikin esille, että olisi toivonut saavansa vertaistukea kavereilta, jotka olivat myös kokeneet vanhempien eron nuoruusiässä. Samassa tilanteessa olevilta ikätovereilta saa paljon näkemyksiä omaan tilanteeseen ja ymmärrystä ettei ole yksin asiansa kanssa (Varga & Zaff, 2018, s. 6–7). Osa tutkittavista toikin esille vertaistuen ja kavereiden merkityksen, sillä niiden merkitys kasvoi vanhempien eron myötä.

Kyky toimia vanhempana saattaa voimia vievän eron myötä heikentyä ja tämä voi vaikuttaa nuoren turvallisuuden tunteeseen. Olisi tärkeää, että nuoren

turvattomuuden tunne jäisi mahdollisimman lyhytaikaiseksi, sillä koettu stressi voi vaikuttaa elämän eri osa-alueilla monella eri tavalla. Oireita voi esiintyä muun muassa käyttäytymisessä ja tunne-elämässä, koulumenestys voi heikentyä ja oireita voi ilmentyä myös fyysisinä kipuina ilman elimellisiä syitä. (Ståhlberg, 2021, s. 12–13.) Vanhempien ero oli koettu isona muutoksena nuorten elämässä, ja heidän hyvinvointinsa oli ollut koetuksella henkisesti sekä fyysisesti. Ero oli vaikuttanut myös joidenkin nuorten mielenterveydellisten ongelmien syntymiseen, ja vanhempien erimielisyydet vaikuttivat jaksamiseen. Vahingollisinta nuorelle onkin, jos vanhempien riitely jatkuu avioeron jälkeen (Karttunen, 2010, s. 97).

Vanhempien ero voi olla myös riski lapsen kehitykselle. Se vaikuttaa monella tavalla lapsen elämään ja erityisesti se voi vaarantaa suhteen siihen vanhempaan, jonka kanssa lapsi on vähemmän tekemisissä. (Pulkkinen, 2003, s. 1802.) Vastauksista kävi ilmi yhteydenpidon vähentyminen toisen vanhemman kanssa. Myös vähemmän tekemisissä olevan vanhemman sukulaisten kanssa yhteydenpito koettiin haastavaksi. Henkilökohtainen suhde ja yhteydenpito molempiin vanhempiin on lapsen oikeus, eikä vanhempien ero saisi vaikuttaa lapselle tärkeisiin ihmissuhteisiin (Araneva, 2022, s. 122).

Usein perheeseen kuuluviksi koetaan henkilöt, jotka viettävät yhdessä riittävästi aikaa. Vanhempien eron myötä nuori voi kokea etävanhemman perheeseen kuulumattomaksi ja tämä voi heikentää suhdettaan heidän välillensä (Soikkeli, 2012, s. 32). Aina lapsi ei voi tavata toisaalla asuvaa vanhempaa vanhempien eron jälkeen turvallisesti. Syynä voi olla esimerkiksi pitkittyneet huoltoristiriidat. Tapaamiset voidaan kuitenkin järjestää valvottuina tapaamisina. Valvottujen tapaamisten tarkoituksena on mahdollistaa lapselle ja vanhemmalle tilaisuus yhdessäoloon ja turvata lapsen oikeus etävanhempaan. (Araneva, 2022, s. 122–124.)

Vanhempien ero on jo itsestään iso elämänmuutos nuorelle. Tutkimuksessa huomasimme, kuinka pitkäkestoisia ja moniulotteisia vaikutuksia vanhempien erolla voi olla. Vaikka suurimmalla osalla vanhempien ero oli tapahtunut tutkittavien ollessa pieniä, vaikuttaa vanhempien ero tutkittaviin jollain tapaa

vieläkin. On hyvä huomioida vanhempien eron yksilölliset ja pitkäkestoiset vaikutukset nuoreen, sillä jokainen nuori oireilee eri tavoin vanhempien erotilanteessa ja sen jälkeen.

9.3 Vanhempien eron kokeneiden nuorten saama tuki ja miten tukea voisi edelleen kehittää

Kirjallisuudessa huomasimme, kuinka paljon vanhempi voi tukea nuorta vanhempien eron käsittelyssä. Lisäksi löysimme paljon yleisiä ohjeita vanhempien eron käsittelyyn. Ammattilaisen rooli on pitkälti jätetty sivuun nimenomaan nuoren kohtaamisessa, kun vanhemmat ovat eronneet. Erilaiset tahot antavat tukea vanhempien eron kokeneille nuorille sekä perheille muun muassa vertaistuen ja eropalveluiden myötä. Kuitenkaan missään ei käy konkreettisesti ilmi, millaista se tuki on. Yleisesti kerrottiin, miten kohdata nuoria, mutta ei sitä, miten ja millä tavoin kohdata nuori vanhempien eron jälkeen.

Olemme valmistumassa sosionomeiksi ja terveydenhoitajaksi, joten teoriaosuudessa avasimme kyseisiä ammatteja. Kerroimme, mitä ammatit tarkoittavat ja millaisissa paikoissa voi kyseisillä sekä muilla sosiaali- ja terveysalan ammanteilla työskennellä. Moniammatillisuus, kolmas sektori ja muunlainen tuki nostettiin myös esille. Moniammatillisuuteen kuuluu henkilöitä eri ammattiryhmistä, jotka työskentelevät yhteistyössä tietyn asian ympärillä (Mesiäislehto-Soukka & Luhta, 2018, s. 83). Moniammatillisessa tiimissä onkin tärkeää, että ammattihenkilöt yhdessä keskustelevat avoimesti nuoren tilanteesta ja mahdollisista tuen tarpeista. Tällöin jokainen pystyy tukemaan nuorta oman ammattitaitonsa ja roolinsa mukaisesti, omalla reviirillään ja nuori saa silloin parasta tukea. Tästä huomaa, että monet tahot pystyvät tukemaan ja auttamaan ammattitaidollaan nuoria vanhempien eron käsittelyssä. Monilta aloilta löytyy ammattitaitoa, mutta myös vertaistuki sekä vapaaehtoistyö voi olla olennainen tuki nuorelle vanhempien erotilanteessa.

Vanhemmat olivat usein auttaneet nuoria tuen haussa, mutta myös terveydenhoitajat ja opettajat ovat tärkeässä roolissa. Opiskeluhuollossa heidän

roolinsa onkin tärkeä nuoren tukemisessa ja kasvattamisessa, sekä sitä kautta nuorille voidaan antaa ennaltaehkäisevää tukea sekä tukea hyvinvointiin (THL, 2023a). Tarvittaessa opiskeluhoollon henkilökunta voi matalalla kynnyksellä ohjata nuorta eteenpäin oikeanlaisiin palveluihin ja ehdottaa esimerkiksi lisätukea sosiaalipalveluista. Silloin ammattilaisen rooli on tärkeää palveluiden esiintuomisessa. Vaikka opiskeluhoollon ammattilaiset osaisivatkin tukea nuorta vanhempien eron käsittelyssä, voi olla myös tarpeellista ohjata nuorta muihinkin palveluihin. Myös erilaiset palvelut päällekkäin voivat olla merkittäviä vanhempien eron käsittelyssä. Nuorta voi myös helpottaa se, että hän pääsee purkamaan tilannettaan esimerkiksi tutulle terveydenhoitajalle. Silloin kynnyks voi madaltua palveluissa eteenpäin edetessä ja ammattilaisen on helpompi tukea nuorta tuen saamisprosessissa. Opiskeluhoolto onkin ennaltaehkäisevää koko koulua ja sen yhteisöä tukevaa työtä, missä oppilailla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon (Gråsten-Salonen & Mehtiö, 2016, s. 359).

Terveydenhuollossa 1.-, 5.-, ja 8.-luokan oppilaille pidetään terveystarkastukset, joihin vanhemmatkin pyydetään mukaan. Terveystarkastuksessa käydään laajasti läpi oppilaan terveyden tila, ja siihen sisältyy myös yksilöllistä terveysneuvontaa. Kouluterveydenhuollon henkilöstö onkin merkittävässä asemassa vaikeiden asioiden havaitsemisessa ja tuen tarjoamisessa. (THL, 2023a.) Jos terveydenhoitajalle on tullut ilmi nuoren vanhempien ero, tai hän havaitsee sellaista, pystyy hän antamaan oppilalle oikeanlaista tukea ja neuvontaa. Käynnillä vanhemman kanssa keskustelu nuoren hyvinvoinnista on suotavaa. Lisäksi koulun sosiaalityöllä on tärkeä rooli havaita nuorten muuttuvia elämäntilanteita. Esimerkiksi kuraattorin vastaanotolla kuraattori voi huomata vanhempien eron vaikutuksen nuoreen sekä koulusosionomi työskennellessä nuorten kanssa.

Tutkimuksissa on todettu, että ihminen, joka on kokenut kriisitilanteen elämässään, palautuu nopeammin, jos tilannetta pääsee purkamaan. Kriisitilanteesta puhuminen auttaa tilanteen yli pääsyssä. Puhuminen auttaa myös ihmistä järjestämään ajatuksiaan päässään. Tämä voi auttaa nuoria myös myöhemmässä elämänvaiheessa. (Zech & Rime, 2005, s. 14.) Nuorten vastauksista nousi esille, että puhuminen jo helpottaa vanhempien eron

käsittelyä. Tuen saaminen matalalla kynnyksellä sekä keskusteluapu onkin oiva keino päästä purkamaan omia ajatuksiaan ja kertomaan tunteistaan. Sitä kautta etenkin vertaistuki ja kaverit, jotka pystyvät samaistumaan tilanteisiin, ovat nuorille tärkeitä. Yhtä lailla ammattilaisen vastavuoroinen rooli on merkityksellinen, kun nuoret pääsevät purkamaan omia ajatuksiaan ammattilaisen kanssa. Mikäli nuorella ei ole tukiverkosta saatavilla voi tuen hakeminen olla hyvinkin haastavaa. Tällöin on tärkeää ammattilaisen huomata nuoren tilanne ja auttaa tuen hakemisessa.

Koska vanhempien ero on usein ollut nuorelle herkkä tilanne, on ammattilaisena tärkeää näissä tilanteissa ottaa etenkin nuoren haavoittuvuus huomioon. Ammattilaisen on huomattava nuoren haavoittuvuus ja erityispiirteet (Juujärvi ym., 2014, s. 79). Nuoren olo pitää tehdä mukavaksi ammattilaisen vastaanotolla. Tutkimuksessamme huomasimme, että eräs nuori koki tuntemattomalle ammattilaiselle puhumisen ahdistavana. Nuoren tullessa vastaanotolle, saattaa siellä vallitseva tunnelma vaikuttaa häneen (Jokinen, 2016, s. 139). Ammattilaisen onkin tärkeää keskustella nuoren kokemuksista vastaanottotilan tunnelmasta ja tehdä se nuorelle mahdollisimman mukavaksi. Myös kertominen esimerkiksi anonyymeistä palveluista, kuten Sekasin-chatista voi lievittää nuoren tunnetilaa. Suhde ammattilaiseen ei muodostu hetkessä ja se onkin hyvä ammattilaisenkin tuoda esille. Luottamussuhde rakentuu pienin askelin (Jokinen, 2016, s. 141).

Haastateltavat nuoret nostivat vahvasti esille ammattilaisten yksilöllisen kohtaamisen merkityksen niin vanhempien eron käsittelyssä, kuin yleisestikin. He toivovat, että ammattilaiset eivät olettaisi tilanteita tietynlaisista nuorista. Jos käynnin aiheena on vanhempien ero, ammattilaisena ei saisi olettaa vanhempien eron herättävän nuorissa tietynlaisia tunteita. Vanhempien ero vaikuttaa nuoriin yksilöllisesti (Korhonen, 2021). Myös, jos nuori on aikaisemmin käynyt vastaanotolla, olisi suotavaa, ettei ammattilainen oletta seuraavalla vastaanotolla nuoren haluavan purkaa edellistä aihettaan. Voi olla, että nuori haluaa purkaa edeltävää tilannettaan, mutta ammattilaisen tulisi käsitellä tilanteet aluksi irrallisina. Onkin erityisen tärkeää kohdata asiakkaat heitä kuunnellen ja heidän kanssaan yhteisesti ihmetellen (Laine, 2020, s. 4).

Koska 30000–40000 lapsen vanhemmat eroavat vuosittain, on ammattilaisen osattava kohdata tilanteen yleisyys (Bildjuschkin, 2018, s. 5). Ammattilaisen rooliin kuuluu asioiden esille nostaminen. On tärkeää tuoda avoimesti ja nuoren tilanne huomioiden esille, ettei nuori ole yksin mieltä painavien asioidensa kanssa. Se voi myös auttaa nuorta ymmärtämään omaa tilannettaan ja antaa hänelle kokemuksen siitä, ettei ole yksin, ja että ammattilainen ymmärtää ja kuuntelee. Osa haastateltavista nuorista toikin esille, että ammattilaisen tuki tilanteen ymmärtämisessä ja sen yleisyydessä oli merkittävää.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että yksi nuorista olisi toivonut tukea toisen vanhemman sukulaisten tapaamiseen. Myös esille nousi toisen nuoren kanssa vanhempien eron käsittelemättömyys toisen vanhemman kanssa. Tuki vanhemman ymmärtämiseen nuoren eron käsittelyssä olisi ollut merkittävää. Lapsen henkilökohtaista kokemusta vanhempien erosta ei pidä sivuuttaa. Ammattilaisena on tärkeää huomioida nuoren kokemukset vanhempien erossa, sekä nuoren yhteydet perheeseen ja sukulaisiin ja tarvittaessa tukea niissä. Nuorella ei ole välttämättä voimavaroja ratkoa kokemuksiaan yksin, minkä seurauksena ammattilaisen tuki ja apu voi olla korvaamaton nuoren hyvinvoinnin kannalta. Yhtä lailla ammattilaisen on tuettava myös vanhempia nuoren kanssa ja heidän välisiään suhteita (Elo, 2019, s. 139). Koska perhedynamiikka voi muuttua paljonkin vanhempien erotessa, ammattilaisen tuki koko perheelle ja yksittäisille perheen toimijoille voi olla tärkeää.

Tutkimuksessa huomasimme, että toiset nuoret olivat saaneet apua ammattilaisilta vanhempien eron käsittelyyn toisia enemmän. Pääosin ammattilaisilta saatu tuki on ollut hyvää, mutta silti tukea olisi voinut paikoittain olla enemmän ja pidempijaksoisesti. Nuoret toivat ilmi, että olisi ollut hyvä saada tietoa palveluista ja tuen mahdollisuuksista. Jos vanhempien erosta oli ollut lyhyt aika, silloin pelkkä mainitseminen, että tukea olisi saatavilla, olisi ollut jo riittävää. Vanhempien eron ajankohta vaikuttaa siis vahvasti siihen, millaista tukea nuori tarvitsee. Tärkeäksi nostoksi nousi myös ammattilaisena nuorten oikeanlainen kohtaaminen sekä kiinnostus nuorta kohtaan. Ammattilaisena pitää olla läsnä, aito ja ottaa nuoren tilanne monin tavoin huomioon. Kohtaaminen onkin tärkeää

tulevissa ammateissamme. Sovelsimme kolmannen tutkimuskysymyksemme johtopäätöksissä teoriaan ja haastateltavien vastauksiin viitaten, millaista tukea vanhempien eron kokeneet nuoret voivat saada ammattilaisilta.

10 POHDINTA

10.1 Eettisyys ja luotettavuus

Toimimme opinnäytetyössämme Arene ry:n eettisten suositusten mukaan. Varmistimme myös, että työssämme käytetyt lähteet ovat luotettavia ja ajankohtaisia, sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun ohjeistuksen mukaisia. Käytimme työssämme joitakin vanhempia lähteitä, joiden olemme katsoneet olevan edelleen ajankohtaisia. Opinnäytetyömme aineistonkeruumenetelmänä käytimme haastattelua, joka perustui vapaaehtoisuuteen ja osallistujilla oli mahdollisuus peruuttaa suostumuksensa missä vaiheessa tahansa. Itsemääräämisoikeutta pyritään toteuttamaan antamalla ihmisille mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen, milloin kerrotaan perustiedot tutkimuksesta ja sen toteuttajista, sekä kerättävien tietojen käyttötarkoituksesta (Kuula, 2011, s. 45).

Emme sisällyttäneet opinnäytetyöhömmme tunnistettavia henkilötietoja, mutta käsitelimme henkilötietona haastateltavien ikää. Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikkia tietoja, joiden avulla henkilön voi tunnistaa suoraan, mutta myös tiedot, joilla tunnistaa epäsuorasti tai välillisesti (Raivo & Lempinen, 2020, s. 18). Koska haastateltavista osa oli alaikäisiä, lähetimme yhteistyökumppanimme välityksellä huoltajille sopimuslomakkeen, jossa haastattelukysymyksien lisäksi toimme esille opinnäytetyömme taustoja ja tarkoitusta, sekä eettiset periaatteet ja lupakäytännöt alaikäisten haastatteluista. Lupalomakkeessa kysyimme huoltajan sekä haastateltavan nimeä, jotta pystyimme yhdistämään nuoren ja huoltajan keskenään.

Haastattelimme nuoria henkilökohtaisesti Teamsin välityksellä ja analysoimme haastattelun tulokset henkilökohtaisesti. Näin varmistimme tulosten luotettavuuden. Havainnolistimme ja avasimme analyysia taulukossa 1. Tutkimuksen tuloksia käsitelimme luottamuksellisesti. Haastattelutilanteissa oli yleensä kaksi haastattelijaa ja jaoimme kysymykset puoliksi. Keskustelusta voi tulla monipuolisempi ja ilmapiiri voi olla rennompi, jos haastattelihoita on useampi kuin yksi (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

Kysymyksiä haastateltavat eivät tienneet etukäteen. Pohdimme haastattelujen toteutuksen jälkeen, olisiko vastauksista voinut saada vielä laajempia ja pohditumpia jos olisimme lähettäneet kysymykset nuorille jo ennakoon luettavaksi. Haastattelut äänitallennettiin ja tallennukset poistimme välittömästi opinnäytetyön valmistuttua. Kun numeroimme haastattelut, numerointi tapahtui satunnaisessa järjestyksessä. Numerointi ei siis ole verrannollinen haastattelujen järjestykseen. Tämä vähentää haastattelijoiden tunnistettavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta voidaan tarkastella yleistettävyyttä tai siirrettävyyttä arvioiden. (Jyväskylän yliopisto, 2021b.) Tutkimukseen osallistui seitsemän haastateltavaa, joten tuloksien ei voida olettaa olevan yleistettävää. Tutkimuksen tulokset ovat kuitenkin siirrettävissä muihin kohteisiin.

Kolmas tutkimuskysymys muokkautui haastatteluiden ja tutkimustulosten analyysien perusteella muotoon: ”mikä vanhempien eron kokeneiden nuorten saamassa tuessa on toiminut ja miten annettavaa tukea voisi edelleen kehittää?”. Alkuperäinen tutkimuskysymys oli: ”miten ammattilaisena voi tukea nuorta vanhempien eron käsittelyssä?”. Haastatteluja purkaessa huomasimme, että nuoret olivat alkuperäisen tutkimuskysymyksen sijaan vastanneet kysymykseen: ”mikä vanhempien eron kokeneiden nuorten saamassa tuessa on toiminut ja miten annettavaa tukea voisi edelleen kehittää?”. Haastatteluissa saimme vastaukset nuorten saaman tuen kokemuksista. Koska halusimme saada nuorten äänen kuuluville ja hyödyntää heiltä saamaa tietoa, katsoimme, että tutkimuskysymyksen täsmentäminen tehtyjen haastatteluiden perusteella oli perusteltua. Tutkimuskysymyksen muokkaaminen aineiston analyysivaiheessa ei vaikuttanut tulosten luotettavuuteen.

Terveysalan opinnäytetyön kriteereihin kuuluu sopimus opiskelijan, toimeksiantajan ja Diakonia-ammattikorkeakoulun välillä, jossa EU-direktiivin vaatimuksen mukaan toimeksiantajan edustajana toimii sairaanhoitaja. (Diak, i.a.-a.) Yhteistyötahomme organisaatioon ei kuulu terveysalan ammattilaisia, joten opinnäytetyömme terveysalan asiantuntijana toimii Diakonia-ammattikorkeakoulun terveysalan lehtori.

10.2 Pohdintaa vanhempien eron kokeneiden nuorten tukemisesta

Vaikka tutkimuksemme kohderyhmä koostuu nuorista, on monilla tutkittavista vanhempien ero tapahtunut ennen nuoruusikää. Tämän myötä olemme myös hyödyntäneet teoriaa peilaten myös yleisesti lapsiin eli alaikäisiin, eikä pelkästään nuoriin. Vanhempien eron kokeneiden nuorten kanssa ollessa tekemisissä, on hyvä tiedostaa, että vanhempien erolla on vaikutuksia nuoreen riippumatta missä nuoren ikävaiheessa vanhempien ero on tapahtunut.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kartoittaa vanhempien eron kokeneiden nuorten läheisverkostoja ja selvittää millä tavoin vanhempien ero vaikuttaa nuoreen. Tavoitteena oli saada tietoa ja osaamista, kuinka ammattilaiset voisivat paremmin auttaa ja tukea vanhempien eron kokeneita nuoria vanhempien eron käsittelyssä. Valittujen tutkimuskysymysten avulla saimme vastauksia opinnäytetyömme tarkoituksiin ja tavoitteisiin. Opinnäytetyömme tarkoituksen avulla saimme kartoitettua nuorten läheisverkostojen moninaisuutta ja vanhempien eron vaikutusta nuoreen. Myös tavoitteen avulla saimme tutkimuksessamme paljon tietoa, kuinka ammattilaiset voivat tukea nuorta vanhempien eron käsittelyssä. Huomioitavaa on, että osalla nuorista oli vanhempien ero tapahtunut nuoren ollessa alle kouluikäinen. Näin ollen saimme nuorten vastauksista hyvää näkökulmaa, kuinka tukea myös pienempiä lapsia vanhempien erotessa.

Erotutkimukset ja kirjallisuus osoittavat, että selkeää yhtä näkemystä ei ole siitä, kuinka nuoret sopeutuvat vanhempien eroon. Kuitenkin monet tutkijat olivat yhtä mieltä siitä, että vanhempien ero on riski nuoren kehitykselle. Vanhempien ero

herättää monia tunteita nuorena kuten esimerkiksi hämmennystä ja epävarmuutta jatkosta ja ylipäättänsä elämästä. Vanhemmat usein pitävät eropäätöstä salassa, mikä itsessään saattaa lisätä hämmennystä ja ahdistusta (Suojärvi, 2014, s. 25). Vastauksissa nousi esiin erilaisia näkökulmia siitä, kuinka voisimme tukea nuoria vanhempien erossa. Usea nuori mainitsikin, että eivät ole juurikaan saaneet ammattilaisilta tukea erossa. Esimerkiksi koulun tuki on ollut hyvin vähäistä. Nuoret olivat useasti tukeutuneet kavereihin tai muihin läheisiin ihmisiin. Tutkimuksessa selvisikin, että nuorilla oli tarve tukeen, mukana kulkemiseen tilanteessa ja kuulluksi tulemiseen. Moni nuori koki, että he eivät voineet vaikuttaa tilanteessa heihin koskeviin asioihin. Nuoret olisivat kuitenkin halunneet vaikuttaa heihin koskeviin arkisiin asioihin.

Opinnäytetyömme herättääkin kysymyksiä, kuinka lähestyä nuoria vanhempien erotessa ja kuka tai mikä olisi se viranomaistaho, joka nuoria auttaisi. Tulevina sosionomeina ja terveydenhoitajana meille heräsi ajatus siitä, että ammattilaisen apu voisikin olla koulusta terveydenhoitaja tai jos puhumme lapsista, niin päiväkodissa sosionomi. Jos saatavilla ei ole nuorelle apua, niin pitäisikö olla jonkinlainen matalankynnyksen palvelu, johon nuoren olisi helppo ottaa yhteyttä. Nykyään on paljon matalankynnyksen erilaisia säätiöitä ja palveluja, joihin voi soittaa ja joista voi saada keskusteluapua, mutta yleensä nämä rinnastetaan mielenterveysongelmiin tai itsetuhoisuuteen. Koulun kautta haettu tuki voi olla myös pidempi prosessi, joka vie aikaa. Koulukuraattorille pääseminen voi myös viedä aikaa. Tietoa etsiessämme huomasimme, että tästä aiheesta tietoa oli hyvin vähän. Useasti tulikin vastaan lähteitä, joissa käsiteltiin vanhempien eroa, mutta ei juurikaan nuoren näkökulmasta.

Aiheemme onkin hyvin vähän tutkittu ja vaatisi enemmän tutkimista, jopa oppaan tai verkkosivuston, josta saisi tietoa ja joka olisi selkeästi kaikille saatavilla. Ammattilaiset, jotka toimivat nuorten kanssa olisi hyvä saada tietoa vanhempien eron kokeneista nuorista. Tutkimuksemme herättikin kysymyksiä: ”kuinka kohdata nuoret vanhempien eron jälkeen?”, ”kuinka auttaa nuoria vanhempien erotilanteessa?” ja ”kuinka tukea nuorta vanhempien eron jälkeen?”. Monien nuorien vastauksissa korostuikin, kuinka he olivat joutuneet vain sopeutumaan tilanteeseen saamatta tukea ja vasta vuosien jälkeen päässeet purkamaan ja

puhumaan asiasta. Nuoret olivat keskustelleet asiasta Yhden Vanhemman Perheiden Liitossa, joka toimii yhteistyötahonamme.

Nuorten tukemisesta puhutaan usein, kun kysymyksessä on haastava tilanne, johon on yhdistettynä esimerkiksi lastensuojelu tai muu viranomaistaho. Tietoa etsiessä nousi esiin, että useasti puhuttiin nuorista, joilla oli haastava tilanne elämässä muillakin osa-alueilla tai nuori oli esimerkiksi kiireellisesti sijoitettu. Opinnäytetyössämme halusimme tuoda esille nuoria, joilla ei välttämättä ole ollut aikaisempia haasteita elämässään tai perheessään. Vanhempien ero on saattanut olla juuri se haastavin tilanne näille nuorille. Koemme, että on tärkeää nostaa esille myös näitä nuoria, joilla ei ole muita tukitoimia perheessään tai perhe-elämänsä ulkopuolella.

Voiko ero olla nuorelle positiivinen asia tai voiko sillä olla positiivisia vaikutuksia? Nuorissa on joustavuutta, sillä he usein selviytyvät ja hyötyvät uusista elämän muutoksista. Tutkimuksissa kävi ilmi, että osalle nuorelle vanhempien ero oli pidemmällä aikavälillä helpottava asia. Nuorien kannalta on tärkeää, että heillä on edes yksi tukena ja turvana oleva aikuinen tukemassa vanhempien erotessa (Suojärvi, 2014, s. 27). Tutkittavat toivatkin esille äidin tuen merkityksen vanhempien eron jälkeen. Olisi kuitenkin tärkeää, että muutkin läheiset aikuiset olisivat nuorten tukena vanhempien erotilanteessa. Muiden aikuisten kanssa keskusteleminen vaikeista asioista luo nuorelle turvaa ja luottamusta. Haluammekin tällä opinnäytetyöllä tuoda tietoisuuteen vanhempien eron vaikutusta nuoreen monella eri tavalla. Tavoitteenamme oli, että ammattilaiset saisivat opinnäytetyöstämme ajankohtaista tietoa, mutta yhtä lailla nuorten kanssa tekemisissä olevat aikuiset voivat hyödyntää opinnäytetyömme tutkimuksessa saatua tietoa.

Yhteenvetona voisimmekin herätellä aihetta, millä tavoin nuoria voisi kohdata eron käsittelyssä ja kuka olisi se ammattilainen, joka heitä auttaisi. On tärkeää myös huomioida ne nuoret, jotka eivät ole aikaisemmin tarvinneet tukitoimia. Kuinka saisimme nuoret hakemaan itselleen apua tai kuinka voisimme tarjota heille apua matalalla kynnyksellä? Aiheen esille tuomiseksi tulemme tekemään

opinnäytetyömme valmistumisen jälkeen yhteistyökumppanillemme blogikirjoituksen, joka tulee pohjautumaan opinnäytetyömme tuloksiin.

10.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyömme aihe oli meille aluksi vieras, sillä meillä ei ole kokemusta vanhempien erosta lapsuusiässä. Oli mielenkiintoista hypätä uuden aiheen pariin, ilman tietämystä siitä, mitä vanhempien ero oikeasti nuorille tarkoittaa. Koemme sen myös hyvänä puolena, sillä emme olettaneet asioita, tai pitäneet niitä itsestään selvinä. Perehdyimme aiheeseen monipuolisesti, joten pääsimme aiheeseen käsiksi hyvin. Mitä enemmän aiheeseen perehtyi, sitä mielenkiintoisemmaksi se muuttui. Etenkin haastattelujen jälkeen kiinnostuimme aiheesta entisestään. Nuorten vastaukset olivat aitoja ja kokemukset mielenkiintoisia, mikä teki opinnäytetyömme kirjoittamisesta mielekäästä. Nuoret myös opettivat meille paljon. Pääsimme käsiksi siihen, miltä oikeasti tuntuu, kun vanhemmat ovat eronneet. Se milloin vanhemmat ovat eronneet ja muistaako nuori siitä tilanteesta mitään, ei ole merkitystä eron vaikuttavuuteen. Vanhempien ero vaikuttaa joka tapauksessa ja sillä on pitkäkestoiset seuraukset nuorten lisäksi myös muuhun läheisverkostoon.

Sosionomin osaamisvaatimuksia eli kompetensseja tarkastellaan sosiaalialan kuuden teeman kautta. Teemat ovat eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis-, ja yrittäjyysosaaminen. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto, 2016.) Terveystieteiden osaamista tarkastellaan terveydenhoitajan ammatillisen osaamisen sekä yleissairaanhoidajan osaamisen kautta (Diak, i.a.-b). Opinnäytetyömme tiimiin kuuluu kaksi tulevaa sosionomia ja yksi tuleva terveydenhoitaja. Olemme pyrkineet erittelemään kummankin ammattiryhmän kompetensseja yhdistäen niitä, mutta tarvittaessa olemme myös käsitelleet niitä erillisinä. Huomasimme, että välillä kaikkien osaamiset menivät yhteen. Kuitenkin sosionomi on sosiaalialan osaaja, kun taas terveydenhoitaja terveystieteiden osaaja, minkä vuoksi

kompetenssit jo itsessään ovat eriä. Isoin ero kompetensseissa oli ymmärrettävästi sosionomien kompetensseista kokonaan puuttuva yleissairaanhoidajan osaaminen.

Tuleville sosionomeille tämän tasoinen tutkimustyö on ollut täysin vierasta. Olemme saaneet paljon oppeja tutkimus- ja kehittämistyöhön sekä toimineet niissä eettisten periaatteiden mukaisesti. Koska opinnäytetyössämme on yhteistyökumppani, on verkostotyö tullut tutummaksi. Tämän myötä myös kumppanuuslähtöinen suunnittelu ja toteutus on ollut tärkeää. Tutkimus- ja kehittämistyön osaaminen, verkosto-osaaminen sekä kumppanuuslähtöinen suunnittelu ja toteutus ovat tärkeitä sosionomin kompetensseja (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto, 2016). Myös terveydenhoitajana tarvitaan yllä mainittuja verkosto- ja kehittämisosaamista (Diak, i.a.-b). Yhtä lailla tiimimme tuleva terveydenhoitaja on päässyt edistämään ja kehittämään yllä olevia taitoja ja oppeja.

Niin sosionomin, kuin terveydenhoitajankin kompetensseihin kuuluu moniammatillisuuden osaaminen sekä moniammatillisessa tiimissä kommunikointi (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto, 2016; Diak, i.a.-b). Olemme oppineet paljon moniammatillisena tiiminä. Moniammatillisuutta tulemme tarvitsemaan jatkossa ammateissamme. On tärkeää tulla jokaisen ihmisen kanssa toimeen ja ymmärtää erilaisia työskentelytapoja, jotta yhdessä toimiminen onnistuu. Toisilta ammattiryhmiltä saa erilaista näkemystä tilanteisiin. Monet asiakkaan tarvitsevat moniammatillisen tiimin ympärilleen, jotta heidän tilanteensa ja asiansa voidaan hoitaa kokonaisvaltaisesti. Jokainen ammattiryhmä hoitaa asiakkaan tilannetta oman osaamisensa ympäriltä, mutta keskustelee asiakkaan tilanteesta myös keskenään, jotta asiakkaan kokonaisvaltainen tilanne olisi hallussa. Yhtä lailla oman ammattiryhmän edustajat pitää ottaa huomioon ja kuunnella heidänkin näkemyksiään. Muiden näkemykset ja kokemukset voivat opettaa paljon ja saada uusia ulottuvuuksia omaan ajatteluun ja tapaan toimia.

Haasteena tekstiä kirjoittaessa oli monipuolisen teoreettisten viitekehysten materiaalien löytäminen. Samalla kriittisyys lähteisiin lisääntyi, sillä osan

viitekehysten heikkojen materiaalien takia oli tarkistettava lähteet huolellisesti. Kriittinen ammatillinen reflektio sekä tutkimusten soveltaminen ja arviointi ovat tärkeitä taitoja sosionomin ja terveydenhoitajan kompetensseissa (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto, 2016; Diak, i.a.-b).

Kompetensseihimme kuuluu osallisuuden edistäminen sekä hyvinvoinnin tukeminen (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto, 2016; Diak, i.a.-b). Halusimme tutkimuksella osallistaa nuoria asiakkaita ja tämän myötä tuoda heidän ääntänsä kuuluviin. Onnistuimme siinä ja tämän avulla ammattilaiset pääsevät entisestään käsiksi nuorten maailmaan ja hyvinvointiin. Yhteistyökumppanimme tulee hyödyntämään opinnäytetyötämme, mikä edesauttaa nuorten hyvinvoinnin tukemista. Ammattilaiset saavat tutkimuksemme myötä osaamista ja tietoa aiheestamme.

Sosiaalialan eettisiin kompetensseihin kuuluu osaaminen toimia sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. Oman ihmiskäsityksen ymmärtäminen sekä arvomaailman merkitys asiakastyössä ovat merkittäviä kompetensseja. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto, 2016.) Samoin terveydenhoitajalla osaamisvaatimukseen kuuluu ammatillisuus, eettisyys ja asiakaslähtöisyys. (Diak, i.a.-b.) Asiakastyössä oman arvomaailman ja ihmiskäsityksen ymmärtäminen on tärkeää, jotta voi ymmärtää myös toisen arvomaailmaa, mutta huomata myös eroavaisuuksia. Haastatteluissa huomasimme, että nuorten arvot ovat vielä muodostumassa, jonka seurauksena omien arvojen ymmärtäminen auttoi ymmärtämään nuorten arvopohjaa.

Vaikka olemme oppineet, kasvaneet ja kehittyneet opinnäytetyöprosessin aikana, ei edellä mainitut verbit jää vain tähän opinnäytetyön valmistuttua. Uskomme, että tästä ammatillinen kasvu vasta alkaa. Olemme vasta ammattiemme alussa, minkä seurauksena opit ja taidot tulevat kehittymään läpi työuriamme. Olemme pian virallisesti sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisia, mutta ammattilaisuutemme tulee olemaan jatkuvassa kehityksessä tulevaisuudessammekin. Pian pääsemme oikeasti kentille hyödyntämään opinnäytetyössämme ja koulussa opittuja taitoja. Meillä on täydet valmiudet, joiden avulla voimme saavuttaa parhainta ammattitaitoa, mutta silti oppiminen,

kasvaminen ja kehittyminen jatkuu vähintään yhtä pitkään kuin työurammekin. Tuskin kukaan on ikinä täysin valmis. Tärkeintä on kehittyä ja näyttää parasta osaamistaan, mutta nostaa esille myös kehittymistarpeita, sillä niitäkin löytyy aina.

LÄHTEET

- Aalto, A-M., Ilmarinen, K., Muuri, A., & Ikonen, J. (2022). Sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus ja asiakaskokemukset. Teoksessa S. Karvonen, L. Kestilä, & P. Saikkonen (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi 2022* (s. 226–250). PunaMusta Oy.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145692/Suomalaisten%20hyvinvointi%202022%20verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- Aalto-Setälä, T., & Marttunen, M. (2007). *Nuoren psyykkinen oireilu – häiriö vai normaalia kehitystä?* Lääketieteellinen aikakausikirja Duodecim.
<https://www.duodecimlehti.fi/duo96233#duo-comments-start>
- Adoptioperheet. (i.a.). *Tietoa adoptiosta*. Saatavilla 20.2.2023.
<https://www.adoptioperheet.fi/adoptiosta/>
- Airio, I. (2010). Avioero suomalaisten tapaan. Lähivanhemman ja lasten taloudellinen selviäminen avioerosta. Teoksessa U. Hämäläinen, & O. Kangas, *Perhepiirissä* (s. 196–215). Kelan tutkimusosasto.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/17471/Perhepiirissa.pdf>
- Appelqvist-Schmidlechner, K., Tamminen, N., & Solin, P. (2019). *Nuorten kokema positiivinen mielenterveys perhetaustan mukaan*. Tutkimuksesta tiiviisti 19/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138190/URN_ISBN_978-952-343-331-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Araneva, M. (2022). *Lapsen suojele. Toteuttaminen ja päätöksenteko*. Alma Talent.
- Bildjuschkin, K. (toim.). (2018). *Eropalveluilla kohti sovinnollisuutta*. Työpaperi 40/2018. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137330/URN_ISBN_978-952-343-257-4.pdf
- Diak. (i.a.-a). *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0. Sosiaali-, terveys- ja kirkon alan perustutkintojen opinnäytetyöt*. Diak. Saatavilla 20.2.2023 <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760644>

- Diak. (i.a.-b). *Terveystenhoitaja (AMK) -koulutuksesta valmistuneen osaamisvaatimukset*. Diak. Saatavilla 10.2.2023
<https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-terveydenhoitaja-amk/>
- Digi- ja väestövirasto. (i.a.). *Vihkiminen*. Saatavilla 23.4.2023
<https://dvv.fi/vihkiminen>
- Elo, T. (2019). Vanhemmuus jatkuu eron jälkeen – kohtaa, kuuntele ja tue!
Teoksessa A. Hakulinen, T. Laajasalo, & J. Mäkelä (toim.),
Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön (139–140). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Ohjaus 9/2019.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138389/URN_ISBN_978-952-343-357-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ensi- ja turvakotien liitto. (2020). *Vanhemman opas. Tietoa ja tukea lapsiperheen eroon*. Ensi- ja turvakotien liitto.
https://issuu.com/ensijaturvakotienliitto/docs/vanhemman_opas_lapsiperheen_eroon/2
- Erola, L. (2020). *Läheisverkoston valta ja voima lähisuhdeväkivallasta selviytymisessä: Työntekijöiden käsityksiä läheisten roolista lähisuhdeväkivaltatyössä* [Pro gradu- tutkielma, Lapin yliopisto].
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020061242922>
- Eskola, J., Lätti, J., & Vastamäki, J. (2018). Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle* (s. 24–46). PS-Kustannus.
- Gråsten-Salonen, H., & Mehtiö, M. (2016). Koulun sosiaalityö osana opiskeluhuoltoa. Teoksessa A. Kananen, M. Lähteinen, & P. Marjamäki, *Sosiaalityön käsikirja* (s. 359–372). Tietosanoma.
- Hastrup, A., Hakkarainen, P., Heinonen, H., Hyytinen, R., Ihanus, M., Kerppola, J., Kokkonen, J., Lampinen, P., Martikainen, A., Paju, P., Rapeli, T., Saaristo, A., Sairisalo, H., Satuli-Kukkonen, T., Suomu, K., Särkelä, R., Tuominen, M., & Willman, A. (2019). *Lasten ja perheiden palvelujen tuottaminen yhteistyössä järjestöjen ja seurakuntien kanssa: toimivat rakenteet ja sopimuskäytännöt*. Terveysten ja

hyvinvoinnin laitos.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137497/URN_ISBN_978-952-343-284-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Heino, T., Kaatra, A., Korhonen, L., Possauner, M., & Vuorio, J-P. (2005).
Läheisneuvonpidon ja sosiaalityön kriittinen kohta: lapsi. Teoksessa M. Satka, S. Karvinen-Niinikoski, M. Nylund, & S. Hoikkala (toim.), *Sosiaalityön käytäntötutkimus* (s. 279–303). Helsinki: Palmenia-kustannus.
- Helsen, M., Vollebergh, W., & Meeus, W. (2000). *Social support from parents and friends and emotional problems in adolescence*. *Journal of Youth and Adolescence* 29; 3 (s. 319–325).
<https://link.springer.com/article/10.1023/A:1005147708827>
- Hemminki, A. (2010). *Kertomuksia avioerosta ja parisuhteen päättymisestä. Suomalainen eropuhe pohjolaistenkirjoituksissa ja naistenlehdissä* [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto].
https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/41126/978-951-39-5156-6_2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hermanson, E., & Sajaniemi, N. (2018). *Nuoruuden kehitys – mitä tapahtuu pinnan alla?* Aikakauskirja Duodecim.
<https://www.duodecimlehti.fi/duo14286>
- Hietanen, P. (2016). *Vanhempien ero on lapselle vaikeaa ilman riitojakin*. Ensi- ja turvakotien liitto. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/vanhempien-ero-on-lapselle-vaikeaa-ilman-riitojakin?publisherId=3741&releaseId=53811114>
- Hietanen-Peltola, M., Rautava, M., Laitinen, K., & Autio, E. (toim.). (2019). *Kohtaaminen keskiössä – Lapsi- ja nuorilähtöisyys opiskeluhuollon palveluissa*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Hirsjärvi, S., & Hurma, H. (2022). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Jokinen, A. (2016). Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän suhde. Teoksessa M. Törrönen, K. Hänninen, P. Jouttimäki, T. Lehto-Lundén, P. Salovaara, & M. Veistilä. *Vastavuoroinen sosiaalityö* (s. 136–145). Gaudeamus

- Juujärvi, S., Myyry, L., & Pessa, K. (2007). *Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa*. Tammi.
- Jyväskylän Yliopisto. (2021a). *Laadullinen tutkimus*. Koppa.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Jyväskylän yliopisto. (2021b). *Tutkimuksen toteuttaminen*. Koppa.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen>
- Jyväskylän yliopisto. (i.a.). *Sosiaaliset verkostot*. Saatavilla 9.2.2023
<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaaliset-verkostot>
- Järvelä, S. (2020). *Lapsi ja vanhempien ero: Lapsuudessa koetun vanhempien eron vaikutukset elämään* [Kandidaatin tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-202009255953>
- Järvenpää, A. (2019). *Mikä ihmeen sosionomi? Etelä-Pohjanmaan ja Pohjamaan alueella työskentelevien sosionomien (AMK) ammattityön sisältö ja menetelmäosaaminen* [Opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201905067808>
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M., & Virolainen, A. (2012). *Perheen parhaaksi – Perhetyön arkea*. Edita.
- Kallio, A. (i.a.) *Litterointi*. Tietoarkisto. Saatavilla 27.1.2023
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>
- Karttunen, R. (2010). *Isän ja äidin välissä. Lapsen kuulemisen psykologinen kehys huolto- ja tapaamisriidoissa*. [Väitöskirja, Tampereen yliopisto]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66650/978-951-44-8201-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kettunen, I. (21.5.2018). *Koulusosionomi tukee koko luokan hyvinvointia*. Talentia. <https://www.talentia.fi/talentia-lehti/koulusosionomi-tukee-koko-luokan-hyvinvointia/>
- Kiiski, J. (2011). *Suomalainen avioero 2000-luvun alussa: miksi avioliitto puretaan, miten ero koetaan ja miten siitä selviydytään?* [Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto].

- https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/10208/urn_isbn_978-952-61-0422-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kivistö, J., & Hoikkala, S. (2014). *Syntymäperheiden ja läheisverkoston kanssa työskentely sijoituksen aikana – Nuorten näkökulma*. Lastensuojelun keskusliitto. https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Nuorten_nakokulma.pdf
- Konttinen, E. (i.a.) *Kolmas sektori*. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla 14.2.2023 <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>
- Kontula, O. (2009). *Parisuhdeonnen avaimet ja esteet*. Perhebarometri 2009. Väestöliitto. <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/17eb34c4-perhebarometri-2009.pdf>
- Kontula, O. (2016). *Lemmen paula. Seksuaalinen hyvinvointi. Parisuhdeonnea avoimena*. Perhebarometri 2016. Väestöliitto. <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/35d32ee3-perhebarometri-2016.pdf>
- Korhonen, L. (26.11.2021). *Vanhempien ero*. Duodecim. Terveyskirjasto. <https://www.terveyskirjasto.fi/pla00032>
- Kunttu, K. (22.11.2021). *Opiskeluterveys. Terveysten edistäminen opiskeluaikana*. Duodecim. <https://www.oppoportti.fi/op/ote00159/do>
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino.
- L 1285/2016. Nuorisolaki. 21.12.2016/1285. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- L 190/2019. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta. 8.2.2019/190. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190190>
- L 234/1929. Avioliittolaki. 13.6.1929/234 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1929/19290234>
- L 26/2011. Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta. 14.01.2011/26 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110026>
- L 817/2015. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. 26.06.2015/817 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817>
- Laine, A. (2020). *Kohtaaminen nuorisotyössä. Nuorisotyöntekijät sanoittamassa hiljaista tietoa* [Väitöskirja, Tampereen yliopisto].

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/120782/LaineAnu.pdf?sequence=3>

Marttunen, M., & Karlsson, L. (2013). Nuoruus ja mielenterveys. Teoksessa M. Marttunen, T. Huurre, T. Strandholm, & R. Viialainen (toim.), *Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille* (s. 7–15). Opas 25.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110484/THL_OPA025_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Mesiäislehto-Soukka, H., & Luhta, R-M. (2018). Moniammatillisuus terveyden edistämässä, esimerkkinä Savuton odotus ja vanhemmuus - hoitoketju. Teoksessa T. Tiilikka, H. Majasaari, & S. Saarikoski (toim.), *Yhteistyössä toimien: Käsitteitä monialaisuudesta ja moniammatillisuudesta sosiaali- ja terveysalalla* (s. 82–89). Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/157993/B136_low.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Mielen ry. (3.12.2021). *Sekasin- chat*. <https://mielen.fi/sekasin-chat/>

Monimuotoiset perheet. (2021). *Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa. Opas kasvatus- ja opetusalan ammattilaisille*.

<https://monimuotoisetperheet.fi/wp-content/uploads/2021/10/Opas-varhaiskasvattajille.pdf>

Mäkijärvi, L. (2014). *Kahden kodin lapset*. Docendo.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L., & Ruoppila, I. (2014). *Ihmisen psykologinen kehitys*. PS-Kustannus.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-451-651-8>

Opetushallitus. (i.a.). *Oppilashuolto*. Saatavilla 21.3.2023

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoolto>

Planned Parenthood. (i.a.). *Puberty*. Planned Parenthood. Saatavilla 2.2.2023

<https://www.plannedparenthood.org/learn/teens/puberty>

Pulkkinen, L. (2003). Lapsuusiän kasvatusilmapiiri ja aikuisiän *sosiaalinen toimintakyky* (s. 1801–1803). Duodecim 2003(119), 1801–3.

<https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo93802.pdf>

- Pösö, T. (2003). Adoptio perhesuhteiden uudelleenjärjestelynä. Teoksessa H. Forsberg, & R. Nätkin, *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä* (s. 141–158). Gaudeamus.
- Raivo, P., & Lempinen, P. (2020). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. Arene. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Rautio, S. (9.3.2022). *Kriisin kohdatessa sateenkaareva perhe tarvitsee yhdenvertaista tukea ja inhimillistä kohtaamista*. Ensi- ja turvakotien liitto. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/blogi/kriisin-kohdatessa-sateenkaareva-perhe-tarvitsee-yhdenvertaista-tukea-ja-inhimillista-kohtaamista/>
- Ristimäki, T. (18.3.2019). *Sosionomiksi kannattaa opiskella*. <https://www.arene.fi/blogi/sosionomiksi-kannattaa-opiskella/>
- Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. (2006). *Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus>
- Salasuo, M., Tarvainen, K., & Myllyniemi, S. (2021). Tilasto-osio. Teoksessa M. Salasuo (toim.), *Harrastamisen äärellä* (s. 29–136). Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020 <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/05/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020-web.pdf>
- Sandström, S., Keiski-Turunen, A., Hassila, L., Aunola, E. & Alahuhta, M. (2018). *Moniammatillinen yhteistyö sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kuvaamana*. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 44. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2018061225734>
- Seta ry. (i.a.). *Pari- ja monisuhteet*. Saatavilla 12.4.2023 <https://seta.fi/sateenkaaritieto/pari-ja-monisuhteet/>
- Sheff, E. (2014). *The polyamorists next door: inside multiple-partner relationships and families*. Rowman & Littlefield. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/diak/detail.action?docID=1574426>

- Sihvonen, E., & Valkendorff, T. (2020). Johdanto. Nuorten perhesuhteet nuorisotutkimuksen ja perhetutkimuksen risteyksessä. Teoksessa T. Valkendorff, & E. Sihvonen (toim.), *Nuorten perhesuhteet ja läheissuhteet* (s. 5–18). Nuorten elinolot -vuosikirja 2020. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140654/elinolot%20vuosikirja%202020%20web.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Soikkeli, S. (2012). *Lapsen perhe eron jälkeen* [Pro gradu- tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/39928/URN:NBN:fi:jyu-201210082628.pdf?sequence=1>
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. (2016). *Sosionomi (AMK) - koulutuksesta valmistuneen osaamisvaatimukset eli kompetenssit*. Diak. <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>
- Ståhlberg, M. (2021). *Vanhemmuus eron jälkeen: Vanhempien kokemuksia perheasioiden sovittelusta vanhemmuuden tukemisessa* [Pro gradu- tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/131145/St%C3%A5hlbergMiia.pdf>
- Suojärvi, K. (2014). *Vanhempien avioeron vaikutukset nuoruuteen* [Opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014102214887>
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.). *Avoliittoon vihkiminen*. Saatavilla 17.2.2023 <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Avoliittoon+vihkiminen>
- Suomi.fi. (8.7.2022) *Tietoa avioliitosta*. <https://www.suomi.fi/kansalaiselle/parisuhde-ja-perhe/parisuhde/opas/tietoa-eri-parisuhdemuodoista/tietoa-avioliitosta>
- Suomi.fi. (9.1.2023) *Tietoa rekisteröidystä parisuhteesta*. <https://www.suomi.fi/kansalaiselle/parisuhde-ja-perhe/parisuhde/opas/tietoa-eri-parisuhdemuodoista/tietoa-rekisteroidysta-parisuhteesta>
- Talentia. (22.6.2021). *Kuraattorin pitää olla sosiaalihuollon ammattihenkilö asiakasturvallisuuden vuoksi*.

- <https://www.talentia.fi/uutiset/kuraattorin-pitaa-olla-sosiaalihuollon-ammattihenkilö-asiakasturvallisuuden-vuoksi/>
- Talentia. (i.a.). *Sosionomi (AMK)*. Saatavilla 10.2.2023
<https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/ammattit-ja-patevyydet/ammattit-ja-tutkinnot/sosionomi-amk/>
- Tarvainen, K., Myllyniemi, S., & Gissler, M. (2020). Lapset, nuoret ja perheet tilastoissa. Nuorten perhesuhteet nuorisotutkimuksen ja perhetutkimuksen risteyksessä. Teoksessa T. Valkendorff, & E. Sihvonen (toim.), *Nuorten perhesuhteet ja läheissuhteet* (s. 19–64). Nuorten elinolot -vuosikirja 2020.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140654/elinolot%20vuosikirja%202020%20web.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Terho, P., Ala-Laurila, E., Laakso, J., Krogius, H., & Pietikäinen, M. (toim.) (2002). *Kouluterveydenhuolto*. Duodecim.
- Terveystieteiden tutkimuskeskus. (i.a.). *Terveystieteiden ammatti*. Saatavilla 14.2.2023
https://www.terveystieteiden tutkimuskeskus.fi/ammatti_ ja_koulutus/terveystieteiden_hoitajan_ammatti
- THL. (14.2.2023a). *Kouluterveydenhuolto*. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito/kouluterveydenhuolto>
- THL. (9.2.2023b). *Terveystieteen ammatti*. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito/kouluterveydenhuolto/toimijat/terveystieteiden_hoitaja
- THL. (29.11.2022a). *Terveystarkastukset*. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito/kouluterveydenhuolto/terveystarkastukset>
- THL. (7.1.2022b). *Sote-palvelut*. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut>
- Tietosuojavaltuutetun toimisto. (i.a.). *Aineiston hävittäminen, anonymisointi tai arkistointi tutkimuksen päättyessä*. Saatavilla 24.1.2023
<https://tietosuoja.fi/aineiston-havittaminen-anonymisointi-tai-arkistointi-tutkimuksen-paattyessa>

- Tilastokeskus. (28.5.2021). Perheiden määrän lasku pysähtynyt.
https://www.stat.fi/til/perh/2020/perh_2020_2021-05-28_tie_001.fi.html
- Tilastokeskus. (30.9.2022a). Perheiden määrä väheni vuonna 2021.
<https://stat.fi/julkaisu/cku2jk59k8sbo0c58x6z45mhx>
- Tilastokeskus. (29.4.2022b). Solmittujen avioliittojen määrä pienin yli 100 vuoteen. <https://www.stat.fi/julkaisu/cktyaqvqo1vxw0b99uqlskbqi>
- Tilastokeskus. (i.a.-a). 5.5 Perhe. Saatavilla 23.2.2023
https://tilastokoulu.stat.fi/verkkokoulu_v2.xql?course_id=tkoulu_vae sto&lesson_id=5&subject_id=5&page_type=sisalto
- Tilastokeskus. (i.a.-b). *Perhe*. Saatavilla 2.2.2023
<https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Tuomioistuinlaitos. (7.12.2020). *Avioero*.
<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiat/perheasiat/avioero.html>
- Tuomivaara, T. (2005). *Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus* (s. 28–40). Tieteellisen tutkimuksen perusteet.
<https://www.mv.helsinki.fi/home/ttuomiva/Y125luku6.pdf>
- Varga, S. M., & Zaff, J. F. (2018). *Webs of Support: An Integrative Framework of Relationships, Social Networks, and Social Support for Positive Youth Development* (s. 1–11). *Adolescent Research Review* 3. Primo Aalto. <https://primo.aalto.fi>
- Vilka, H. (2021). Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. PS-Kustannus.
- Vismanen, E. (2011). OPPILASHUOLTO HELSINGISSÄ. Odotukset, toiveet ja *arjen todellisuus*. Helsingin kaupungin tietokeskus 2011.
http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/11_11_03_Tutkimuksia_1_Vismanen.pdf
- Vuonos, M. (2011). *Lähiverkosto perhetukikeskukseen sijoitetun nuoren kasvun ja kehityksen tukena* [Opinnäytetyö, Kymenlaakson ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201201271682>

- Walsh, F. (2009). *Human-Animal Bonds II: The Role of Pets in Family Systems and Family Therapy* (s. 481–499). *Family Process* 48(4). Primo Aalto. <https://primo.aalto.fi>
- Ylinen, H-T. (2013). *Nuorten läheisverkostot. Läheisverkoston merkitys sijaishuollossa olevien nuorten elämässä nyt sekä tulevaisuudessa*. [Opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu].
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013120520227>
- YVPL. (i.a.-a). *Etusivu*. Saatavilla 18.1.2023 <https://www.yvpl.fi/>
- YVPL. (i.a.-b). *Liitto*. Saatavilla 18.1.2023 <https://www.yvpl.fi/liitto/>
- YVPL. (i.a.-c). *VeNyyvä – nuorisotoiminta*. Saatavilla 18.1.2023
<https://www.yvpl.fi/liiton-tukitoiminta/venyyva/>
- Zech, E., & Rime, B. (2005). *Is talking about an emotional experience helpful? Effects on emotional recovery and perceived benefits* (s. 270–287). *Clinical psychology & psychotherapy*. 12(4). Primo Aalto.
<https://primo.aalto.fi>

Liite 1. Haastattelukysymykset

Esitiedot:

- Ikäsi?
- Kauan vanhempiesi erosta on aikaa?

Läheisverkoston moninaisuus:

- Ketkä kuuluvat sinun perheeseesi?
- Ketkä muut koet läheisiksi?
- Mikä tekee ihmisestä läheisen?
- Miksi toiset ihmiset ovat läheisempiä kuin toiset?

Vanhempien eron vaikutus:

- Miten läheisverkostosi on muuttunut vanhempiesi eron myötä?
- Miten vanhempien ero on vaikuttanut hyvinvointiisi?

Tuen hakeminen:

- Jos olet käynyt juttelemassa vanhempien erosta ammattilaisen kanssa, miten sinua on tuettu avun hakemisessa?
- Mikä sinua auttaisi tai olisi auttanut hakemaan tukea läheisiltä tai ammattilaisilta?

Tuen saaminen:

- Jos olet käynyt juttelemassa vanhempien erosta ammattilaisen kanssa, niin kenen kanssa (esim. koulukuraattori, psykologi, terveydenhoitaja, opettaja, vertaistukiryhmä)?
- Millaista tukea olet saanut kaikilta tahoilta (esim. kaverit, muut läheiset, ammattilaiset, vertaistuki)?
- Millaiseksi olet kokenut saamasi tuen ja miten se on auttanut sinua?
- Millaista tukea toivoisit tai olisit toivonut saavasi vanhempien eron käsittelyssä?
- Keneltä olisit toivonut tai toivoisit saavasi tukea vanhempien eron käsittelyssä?

Lopuksi:

- Tuleeko sinulla mieleen jotain kysyttävää/lisättävää?

Liite 2. Saatekirje

”Hei,

Olemme kolme sosiaali- ja terveysalan opiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Olemme parhaillaan tekemässä moniammatillista opinnäytetyötä liittyen vanhempien eron kokeneisiin nuoriin. Tutkimme, millaisia läheisverkostoja nuorilla on ja millaisessa merkityksessä ne ovat nuorille. Tavoitteenamme on myös selvittää, miten ero vaikuttaa nuoreen ja kuinka ammattilaisina, erityisesti sosionomin ja terveydenhoitajan näkökulmasta voisimme tukea nuorta vanhempien eron käsittelyssä.

Tavoitteenamme on lokakuun aikana haastatella kymmentä 12–22-vuotiasta nuorta. Haastattelut toteutetaan Teams: in välityksellä ja ne tullaan äänittämään, jotta voimme muuttaa ne jälkikäteen kirjoitetuksi tekstiksi. Tiedostot tullaan poistamaan välittömästi opinnäytetyön valmistuessa.

Alle 18-vuotiailta tarvitsemme vanhempien suostumuksen haastatteluun. Haastattelut ovat vapaaehtoisia ja haastateltava voi milloin tahansa keskeyttää osallistumisensa. Henkilötietoina käsittelemme vain ikää.

Ystävällisin terveisin,

Henna Viemerö, Milla Liukka ja Hannamari Sabbar”

Liite 3. Sopimuslomake

Opinnäytetyöhön liittyvän haastattelun lupalomake huoltajalle

Olemme haastattelemassa nuortasi opinnäytetyötämme varten. Haastattelut nauhoitetaan, mutta tiedostot hävitetään opinnäytetyön valmistuessa. Tarvitsemme luvan alaikäisten nuorten huoltajalta, jotta haastattelu onnistuisi. Opinnäytetyössämme käsittelemme henkilötietona vain ikää. Tässä kyselyssä kysymme myös nuoren ja huoltajan nimen, jotta voimme varmistaa, ketä tulemme haastattelemaan.

Jos tulee kysyttävää, meihin voi olla yhteydessä sähköpostitse: henna.viemero@student.diak.fi, hannamari.sabbar@student.diak.fi ja milla.liukka@student.diak.fi

Kiitos vastauksista jo etukäteen!

Nuoren nimi? *

Lyhyt vastausteksti

Huoltajan nimi? *

Lyhyt vastausteksti

Opinnäytetyötä tekeillä on oikeus käsitellä nuoren henkilötietona ikää opinnäytetyössään. *

- Kyllä
- Ei

Nuorella on lupa esiintyä omilla kasvoilla ja/tai äänellä haastattelun ajan Teams:ssa (ajankohta sovitaan lokakuuhun). *

- Kyllä
- Ei

Annan luvan säilyttää näitä tietoja 2023 kevääseen, jolloin äänitiedostot tullaan hävittämään. *

- Kyllä
- Ei

Vakuutan antamani tiedot oikeiksi ja ilmoitan, jos ne muuttuvat. *

- Kyllä